

Petr Motýl

Příběh z Heřmanova Městce

S bubláním pod můstek potok padá
a listí si chrastí v prstech strání.
Oblaka jdou nízko. Kos se hádá
s brhlíkem. Ovesné vločky v dlani,

vyjdu ven. Krmítko. Maringotka
v údolí. Až na dně. A čerpadla
kovově si klapou. Lůj. Na botách
v předsínce spí chvojí. Prostěradla

z jehličí ve svazích. A prosinec.
Silnice rozplete bukový les
až k louce. Brána, drát. Strážák a pes.
Kalina. A rybník. A studí ves.

Obloukem ke trati, kde ořechy
lem cesty jak kostmi oplétají.
Městečko tam dole. Tmavé střechy,
nad nimiž praporce kouře vlají.

Konopáč. Na svahu ale co je?
Modř a běl. A z hole šlehl paprsek.
Pak skřípot zavíraných od orloje
okének. A jsou pryč. Zbyl jen smrček,

a břízky. A přece tu teď byli.
Zář nebe. A Josef. Panna Maria.
K Vánocům na zem sestoupili,
andělé zpívají jim Gloria.

Opravdu oni dva? Já vím, že ano.
V tyto dny obchází kolem světa.
Hledají nocleh, dům. Nepřestanou
dříve, než po světě bude veta.

A najdou? Pod strání řádky křížů.
A túje. A hrobník, jemuž žena
zmizela jak šedý dým z milířů
v odvátných dnech času. Jeho dcera

ze dveří teď vyšla. Hnědý kožich
tvář lišky. Ptali se oni u nich?

Zaklepali? A chtěli hlavy složit
v posledním z domků, kde jako v tůních

pstruzi se blýskají svíce smrti
nad městem? Krajina je jak ubrus
do dálky prostřená. Sad. Hrst sutí.
Sem mrtví přicházejí. A autobus

zatáčet do noci vidí. Komín
Chvaletic planout v dálce. Místo
pro Marii? Tady? Proč? Neodpovím
sám sobě. Jak bych mohl. Vždyť je jisto

jediné. Byli tu. Běloba, modř.
Obloha ty barvy nese. Hrobník
jistě už v Edenu říká: teď shoř!
cigáru a pivu: zmiz! Následník

tvůj svlaží mi hrdlo. Ano, Eden,
zní nápis v průčelí na hospodě.
Zahrada až z ráje. Sladkým medem
hled, chutná, jenž v hlavách v prosté shodě

v květiny zezlátne z alkoholu
rašící jak z prsti pod stromovím
uvízlým v tapetách, kde v hlaholu
nebeských ptáčátek vraným koním

z hřebčína za zámek žehná Eva,
pramáti, schovaná v božské malbě.
Bellini! A Adam jen kus dřeva,
jenž v ruce řezbáře praskl právě.

Jdu dolů městečkem, zahouká vlak,
ze čtyřech silnic ondřejský kříž
před Eden je vržen. Klapity klap
odplouvá k náměstí povoz. A mříž

na dveřích se zhoupne. Vzadu v sále
dva smrčky. Po třech k sobě stoly.
Příbory cinkají neustále.
Minutek, hranolků až to bolí.

Podnikové Vánoce. Šetřilo se
po stovce celý rok a odbory
přidaly též kapku. Zšeřilo se.
Brunátní obličej. Zní hovory.

„Viděls je, somráky! A těhotná, vezmi si. S kým to má, neví sama. Ty hadry, ty vole! Tak z čeho má taková asi pojem. Vole, kráva,

dělala oči, až jsem se posral. Radek mi pak půjčil svoje gatě.“
„Potkal jsem je taky. A já dostal fakt vážně infarkt, ne. Celá v zlatě

stála, vid', nad hrází. Já ti čuměl S ní dědek. Vzduch holí ukrájuje a ze dna skrz bláto ven plamen čněl. A konec. Tři velké!“ Teď ukazuje

na pingla pan Honský. „Do prdele, ať táhnou, čuráci,“ říká Láďa. „Neznáme je a dost!“ A andělé na trůnech nemusí vůbec hádat,

ví, že smrt syna jim dává k tíži, kteří jsou za smrtí. Nechápe nic. Stěna ve výkopu se přiblíží k té druhé. A vmáčkne žebra do plic.

Bylo mu deset pryč, když s klukama jen před dům si zašel před obědem. „Neznáme!“ Láďa vzdych a rukama zamával. Jo, Láďa. A jeho Eden.

„Ty vole, dva svědci!“ „Já jsem třetí,“ připiju si s nimi. „Já u lomu v Konopáči je viděl. A prokletí je naše. Nevzali je do domu,

ne, nikde. Odešli. Ztratili se. „Neznáme!“ potřetí zapřel Láďa. „Ty nemáš barák, nic,“ mračili se teď na mne. „Základy, vole, stavba.“

„To byli Josef a Panna Maria, hledají skrýš, jesle pro Ježíška. Andělé zpívají jim Gloria. Vypráví to o nich svatá knížka.

Byli to oni dva, já vím, že ano. V tyto dny obchází kolem světa.

Hledají nocleh, dům. Nepřestanou dříve, než po světě bude veta.“

„Tak dobře.“ „Na hovno.“ „Serem na to.“ „Však já jdu.“ „K Beránku?“ „A tam byli?“ „Zeptej se.“ „Somráci.“ „Samé zlato.“ „Nic pro nás.“ „A kdyby tady žili?“

„Běž už, ne!“ A tak jdu. Dolní hřbitov. Kámen, zeď. A za ní svítí kosti. Mlýn, lípy. Bazar, pes. Lítost, lítost. Z pískovce Vavřinec s rostem v roští.

Beránek nesnímá hříchy světa v průčelí náměstí před kostelem. V hospodě je stejná každá věta. Neviděli. Nepoznali. Neustelem.

„A farář?“ „Co se ptáš, máš to napříč, zajdi si za ním, co, pánbíčkáři.“ „Chvilku, ne.“ Pokládám pivo na stříž beránka, který se v kotli vaří.

A farář? Moc se mnou nechtěl mluvit. „Je pozdě,“ říkal mi. „A v knize zapsáno je všechno. Chceš se chlubit? Žes viděl? K čemu je ti vize,

když se životem jako třtina potácíš. Hledáš, nenalézáš.“ „Já viděl! Je to snad moje vina?“ „Tato ne,“ a zamknul. Uchem vlézáš

jehly snad, chtěl jsem říct, pak jsem mlčel. A měsíc mžoural na kalném nebi. Jako bych teď tam stál a do tmy trčel. A hledal odpověď, která není.

Vánoční náměstí rozsvěcuje smrk z vršků. Blikají žárovíčky. A nocí nad Betlém hvězda pluje, jak loď snu. Plachty, kýl. Sůl pod víčky.

Andy Fehu

Povídka s nohama

Stála v kupé, když jsem procházel kolem. Hledal jsem zrovna volné místo, a tak mne udivilo, že je v celém vagónu úplně sama. Byla to noha, a když jsem šel kolem, uviděl jsem, že tam jen tak stojí, inu zeptal jsem se jí, není-li jí zima, povšimnuv si otevřeného okna za ní. V celém kupé byla nepochopitelná tma a z toho okna foukal vítr, možná že jsem spatřil husí kůži na té noze a chloupky postavený v pozoru, a možná proto jsem si myslel, že je té noze zima. „Milá slečno,“ začal jsem, „že jsem tak smělý, mohu se zeptat, proč tu stojíte tak sama?“ Myslím, že i na mne to bylo dosti smělé, ještě nikdy jsem neoslovil jen tak z ničeho nic cizí nohu, a ještě k tomu opačného pohlaví. Možná že to bylo tou tmou a slabým, až záhadně teplým větříkem.

Koukl jsem se zkoumavě na tu krásnou nohu a uviděl malé, nenápadné tetování nad kotníkem, i myslím, že si i ona povšimla, že jsem si ho povšiml, a začala se červenat, snažila se ono ledabyly vytetované tetování schovat, ale jak chcete něco na noze schovat právě tou nohou? A tak jsem se na to milé tetování přestal dívat. Abych odvedl pozornost, pokusil jsem se opět o konverzaci s nohou stojící jen tak v kupé. „Máte tady volno?“ Myslel jsem – v této pomyslné, jedoucí místnosti, ale byla to velice špatná improvizace, když pomyslím, že celé kupé a celý vagón byl prázdný. Ovšem nervozita je zvláštní věc. Posadil jsem se, protáhl si nohy a začal si je pomalu jen tak prohlížet. Takové malé nohy, malé, škaredé mi připadaly, pajdající a tlusté při chůzi, nešikovné, zmateně jsem těkal očima z jedné nohy na druhou a cítil se trapně ve společnosti té krásné nohy uprostřed! K čemu mi jsou tyhle dvě, nebojím se říci, fádni a obyčejné nohy? I deset takových bych nechtěl, co bych s nimi taky dělal, že? Nejsem pavouk, a ani ten jich nemá deset. Cítil jsem se čím dál víc ubohý s těma mýma nohama a zjišťoval, že je úplně stejně složité skrýt dvě nohy dvěma těma samýma nohama jako skrýt jednu nohu tou samou nohou. Takže je vlastně jedno, a to úplně, jestli máte dvě, nebo jednu, ale zato tak překrásnou nohu.

Napadlo mne, a to dílem tak zvané volné asociace, zkusit si jednu svou nohu jen tak odloupnout, jako když odlupujete jeden dílek kaktusu, vyvolalo mi to

patřičný úsměv na tváři, toto pomyšlení, ale jde to tak snadno! Přemýšlel jsem o kaktusu jako nějaký zahradník a nevědomky jsem si šmátral rukama po jedné své noze, a když jsem si v duchu představoval, jak odlamují rostlině v podstatě tropické jednu končetinu, shledávám, že ve skutečnosti již jednu svou nohu v ruce držím.

Abych řekl pravdu, nejprve jsem chtěl křičet bolestí, ale potom jsem si uvědomil, že mne vlastně nic nebolí a že je mi fajn, sedím si prostě jen tak v kupé uprostřed tmy s nohou a nohou v ruce. Nečekal jsem dlouho a seděl jsem v kupé s nohou a se dvěma nohama, v každé ruce s jednou v tom samém kupé uprostřed tmy. A tak jsem je, když už jsem je v oněch rukou držel, oknem vyhodil, tím oknem, ze kterého tak příjemně foukal chladivý a přitom teplý, svěží vzduch.

Tak si vykračuji po městě, s jednou nohou, ale tak překrásnou, pevnou a nezaměnitelnou, že se nemohu přestat usmívat blahem. Potkávám spoustu lidí s ubohýma dvěma nohama a je mi jich líto. Vykračují si: levá, pravá, levá pravá a pořád dokola, myslí si, co nemají, a můžou na mně, jak se říká, oči nechat. Na mně??? a přitom oni jsou tady k smíchu. Otáčejí se a potom ještě jednou, koukají se nevěřicně kroutíce hlavou a přitom mají dvě trapné nohy. Ptají se „Kde se vám to stalo? Jak se vám to stalo? Vy chudáčku jeden ubohej!“ Nejraději by mi, kdybych seděl u obrubníku s čepicí naruby položenou, nějakou tu korunu hodili, ale přitom oni jsou ti chudáci chudý! Já jsem našel poklad!!! Našel jsem svou nohu a nemohu býti více šťastný, tu jejich závist přehrávanou ať si nechají od cesty! A jdu dál s úsměvem prozářený od hlavy až k patě.

Lenka Juráčková

Z Huštýna

Do kopy skla rozbily sáně kraj lesa
Průsvitná podlaha z ledu Zakrytý vřes a

do klína větví vleje tma umyté vlasy
Zajíce skřípli poslední slza skrz řasy

Brzdíme hezky špičkama Vítr se krotí
do slamin V kolejích práší Mráz ostří hroty

Letokruhy

Večeru sklouzla sukně s boků
Je světlá
s hnědavými suký
jak voní čistým plátnem...

a když je vánek
klíčí buky

Drak

Svědčí nám v podřepu, můj strach
je znova čtyřletý
Eliška posmrkává a v očích se jí pase
skupinka zralých makovic
Strništěm vládnou čápi, pár čistých křídel
vytleskává do klásků
a kdosi ve mně neobratně zkouší
dva tenké culíky

V červenci

Dovezli ráno
V koberci slunko uhnížděné
Srkáš bez šilhám k těm
polibkům
pod stolem žebra vět

Mé prsty
najednou ukázněně

Jan Tomandl

* * *

Na hřebecch Kristů
z božích muk
přišpendlen vlaje fabor nebe
Šedý a zašlý
standarta marných let

Podzim má oči ptáků
a svrchník z kapradí
Zobanem tahá z tebe nitky

Ve švech se páře
vše tvé a v páře
zanikáš

* * *

Jepicím
nemá cenu
cokoli vysvětlovat, maličký
řekl Pámbů

Poslal si pro machorku
a mne si již nevšimal

Mraky pak těžkly
jak bílá břicha štik

Škoda že nejsem
katolík

Radana Šatánková

V metru někdo fixem napsal,
že Ježíš žije.
Fajn, řekla jsem si.
Když žije,
tak mu i dobře tráví.

Jaroslav Vlnka

Brat do noci

Potme sa stena otriasla
silou pontónových vrat...
Z ničoho vietor zhmotnil sa
ako nič sekal hlavy – nehľavy
bábok, vdov a báb.
Hrdzavou dýkou z noci sa
vykrojil jej nevlastný brat.
Záclony boli ako stopy
zraneného vlčáča,
červené a vyzlečené
ako dámsky kostým...
Ten brat už patrí noci,
je ako mŕtvy, čo pre mňa bdie,
má sádrobielu tvár a mrzké oči
a jeho mliečne zuby vypadajú
na cimbál...
Nesmelo ho volám k stolu,
je rozľahlý a plný ako úľ,
pod ťarchou slávnostného menu
kvíli úú.
Povedľa jedla ležia sólo nože,
beztvarý tieň na ne zazerá,
sklený je dozor bezodného taniera.
Jestvujú lásky za hrob
a bratstvá až do noci.
Anjelské krídla žerie kyslý dážď,
ako kľúč v zámke niečo je
medzi nami zlomené,
dupkom, dym, dupot, dunenie
a duté do-re-mi
cigánskej cimbálovej kapely.
Nočný brat vôjde,
keď sa znovu zvečerí –
cesnakové srdce čaká
pritlčené do dverí...

Nepretržitá stanica

Sklúčený, ako pasažieri
z čierneho vlaku
v rýchlostnej skúške blesku,
stráca sa čas.
Cesty sú ako šampónová pena
voňavé a neisté...
Sú ako okno kupé
klamlivé a zradné,
a ako hrací automat
míňajúce pestré obrázky:
Jarmočné monštrá
o dve hlavy dlhšie
a hadie ženy
zvíjajúce sa v náruči
premožiteľov šelmy.

Tak krásne hrá radosť i žiaľ
ten slepý verklikár...
V tom okne premieta
svoj starý film noir
jeden elegán – je len sám
s motýľom na košeli.
Bublíny splasnú
ako sen sa premenia:
na cesty so zastávkou
na znamenia,
na koľajnice, ktoré
v nedohľadne spojí
ilúzia a márný pohyb...

Milena Fucimanová

Kdybych

Kdybych se měla zalíbit každému uchu
musela bych napřed složit ruce za zády
hlavu až k dűlku na krku
kolena pod bradu
a podobná samotřetímu fazolovému lusku
začala fazolit falsetem
jak kretén

Jan Novák

Prostěji

(*paní Em.*)

xxx

strašný člověk
ten člověk je strašný
člověk jako pánbu
plný erteplí

xxx

ráno v posteli
jako bismark a bismark
neskrývá, nezakrývá
žvaní

xxx

židovský dům
mohylou moukou, říká
že po smrti zatopíme
otrubami, hemžením

xxx

ranní ptáče nemusí zrovna
ptákem, plameny plemenem okují
– pod chytlavým nebem teplý
toaletní papír

xxx

Polámaná zvěř, chudobná
pozůstalost. Vracíš se z
cvokárny podražený jako švíčko
od verpánku po klozet.

Stanislav Lvovskij

* * *

někdy si říkáš
že by se dalo
zeptat přímo Jeho
jestli třeba
tož jaksi
ale potom
pochopíš že ne
strašný nával
s naším gprs
slaboučkým
nemáme šanci

* * *

jak je dobře
že existují esemesky
dá se uprostřed
dopravní zácpy
(celé město stojí
už tři hodiny)
zeptat
jak se máš?
odpovědět
já tebe taky
a před nějakými deseti lety
to trvalo
celý život

(*Z ruštiny přeložil Jakub Grombír*)

Michail Andrejevič Pismennyj

Gagor

V jednom z okolitých mestečiek pri Moskve, nepil, nefajčil a len tak si žil Afanasij Gagor. Vonkajší vzhľad nič nepovie. Človek a basta. Charakter tiež nestojí za to popisovať, lebo žiaden nemal. Menom ho volala iba matka, aj keď prezývky žiadne nedostával, lebo priezvisko sa už samo osebe podobalo na prezývku. A to stačilo.

Gagor sa narodil dávno, ešte pred vojnou. Otca nemal. O matke vraveli, že si ho vytúlala. Iba dedo Potapov, zdvorilý človek, mu zahlásil o otcovi:

– Tak sa stalo, Gagorko, mamku vetrom nadulo. Teraz môžeš naháňať vietor po poli!

Vlastného deda Gagor nemal, ded Potapov bol úplne cudzí, aj keď pracoval spolu s matkou na jednej stanici. O matke ešte hovoril, že na stanicu je priblúdilka.

Čo je to vlastne „priblúdilka“ Gagor nevedel, takže mu to bolo jedno. Skrátka, mať pracovala ako premarzávačka.

Ako bolo cez vojnu, Gagor sa už nepamätá. Všetko pozabúdal. Prázdny čas. Alebo presedel na schôdzach. Ale do vojny bolo prima. No žiaľ krátko. Iba päť rokov. No aj to si užil. Má na čo spomínať.

Raz ho matka poslala na Štedrý večer k dedovi Potapovovi spievať koledy. Ten mu dal kúsok koláča a povedal, že žiadneho Krista nebolo. Alebo ako s matkou chodili do kostola. Hrozivý vlasatý chlap s krížom na všetkých reve, a ľudia skláňajú hlavy, križujú sa. Strašné!

Alebo mať ho umýva v koryte a karhá:

– Stoj ako socha!

A sama sa smeje.

Na Nový rok zdobili jedličky a z rádia počúvali o znížení cien.

Koľko razy dedo Potapov pozýval Gagora k sebe opraviť hodiny, a potom ho kašou nakrmil, lebo žiadnych hodín nemal, a akýže je Gagor hodinár? Aj ďalší ho potom pozývali nastaviť hodiny, no niekedy mu miesto kaše dávali žihľavovej polievky.

Možno práve toto bolo za vojny. Gagor presne nevie. Bolo to dávno.

Keď chodil Gagor do prvej triedy, mamka sa kdesi podela. Dedo Potapov povedal, že ju zachytil vlak a vzal ho k sebe.

Nastal celkom dobrý život. Akurát škola bola nanič. Akési úlohy!

Deda pozvali do školy. Ten sa samozrejme vyľakal. Sám nikdy do školy nechodil a robil na staničnej vodárni. Zo školy sa vrátil smutný. Sadol si, Gagora postavil vedľa.

– Rozumní ľudia. Hovoria rozumne, ale im nerozumieš: „U žiaka Gagora došlo k neprítomnosti v každej prítomnosti. A tiež nevie, čo je Moskva.“ Ty podliak, a to si nemohol o Moskve niečo zaklamať?

Gagor ani nemukol.

– Zajtra sa ide do Moskvy, – povedal dedo. – Budem ťa učiť, sirota!

Do Moskvy cestovali dlho. Buď bola tak ďaleko, alebo vlak išiel tak pomaly. Cestovanie sa však Gagorovi páčilo. Stojíš, alebo sedíš – a akoby si bežal. Fajín!

Prišli na Červené námestie. Kopa národa! Akoby sa všetko z robotníckeho vlaku hrnulo a hrnulo bez konca, no strašné.

Dedo povedal: – Toto je Červené námestie.

Vlastne ani červené nebolo, no aj tak dobre.

– Toto je Kremľ, – povedal dedo, – a tam zaze v mauzóleu deduško Lenin.

Deduška Lenina Gagor poznal, aj súdruha Stalina. To ho ešte mať učila. A na Kremľ sa spýtal: – A načo je?

– To je hlavná budova. Tu býva vláda. Vlastne, tu je všetko najdôležitejšie v Sovietskom zväze.

– Naj-naj?

– Naj-naj.

Gagor hľadel na vrany. Lietali nad vežami a hradbami Kremľa.

– A vrany tu tiež žijú?

– Hej, – odpovedal dedo.

Gagor hľadel na vrany a rozmýšľal o tom, že tieto sú v Sovietskom zväze najdôležitejšími vranami. „Môžu rozkázať a všetko bude tak“, – rozmýšľal Gagor. Bol by rozmýšľal aj ďalej, ale vyrušil ho ded.

– Stačí otvárať ústa! Počúvaj, idem ťa učiť! To znamená, tu je Červené námestie. A okolo neho je postavené hlavné mesto Moskva. A okolo Moskvy – Rusko, kde žijú Rusi. A okolo Ruska žijú všetci ostatní. Slovom ZSSR, Zväz sovietskych socialistických republík.

Odvtedy si Gagor zapamätal na celý život, že Moskva je mesto okolo Červeného námestia, a veľmi si vážil vrany. Odhliadnuc od toho, že dedo ho učil, Gagor sa učil zle. Dedo bol zdvorilý človek, povedal: – Si veľmi prostý, Gagorko!

A všetci mali Gagora za hlupáka. Tiež chodil do takej

– osobitnej školy. Gagor raz dedovi vysvetľoval, že keby chodil do normálnej, bolo by to ľahšie, no je tu akási „osobitná“! Avšak do normálnej Gagora nepreviedli.

Koľa Martianov mal kubáňsku čiapku. Preto ho volali Kozák, ostatní mu hovorili Čapajev. Gagor ho volal Čapajev. Krajšie. Druhý priateľ – Vaska Ulev. Mal hlas ako zvon, preto ho volali najprv Liatovec a potom premenovali na Lejo.

S týmito chalanmi sa hral Gagor na parašutistov. Čapajev bol veliteľ, a Lejo povedal že padáky je treba poskladať, aby sa rozprestrelí vo vzduchu. Potom Lejo povedal, že skákať bude Gagor. Čapajev súhlasil. Gagor sa vyštvrel na strom a Lejo priviedol dievčatá.

– Teraz bude zoskok. Gagor bude dievčatá brať do zajatia. Zoskoč, Gagor!

– Skoč, – súhlasil Čapajev.

Gagor skočil, no padák sa neotvoril. Udrieť sa o konáre bolelo. Nakoniec sa Gagor zachytil o nohavicu a zareval. Čapajev povedal pokojne: – Visí na nohavici.

A Lejo sa začal posmievať.

– Nerev! Meresiev neplakal.

Meresiev neplakal. No Gagora to veľmi bolelo. Asi si zlomil pravú nohu. Od tých čias Gagor kulhal, pretože mal pravú nohu tenšiu ako ľavú.

Gagor mal tiež psa. Ale to je nezaujímavé.

– Lomonosov chodieval pre rozum do Moskvy peši, no ty si chromý, – povedal dedo, – nechod' do školy!

Tak začal Gagor pomáhať dedovi na vodnej veži – ako len ďaleko bolo dovidieť! Celé mesto. A za pekného počasia i na riekku dovidíš.

Inokedy sa rozprávali s dedom na rôzne témy.

– Dedko, z čoho býva blesk?

– Od elektriny.

– A odkiaľ je v nebi elektrina? Veď tam nie sú drôty.

– Tá je nielen z drôtov. Aj z trenia.

– A čo sa tam na nebi trie? – nechápal Gagor.

– To je jasné. Oblaky. Búrka býva, keď nemajú oblaky na nebi dosť miesta a vrstvia sa jeden na druhého. Na spodný oblak duje vietor, ten sa dá do pohybu a hore vietor nie je, teda vrchný oblak stojí na mieste. Nuž tak sa trú jeden o druhého. Dedo sa odmlčal a začal si škrabať chrbát.

– No?

– Ako sa trie oblak o oblak, zrazu sa tam vytvorí veľa elektriny. A kam sa má podieť? Na nebi sa držať nemá čoho. Tak padá na zem, až blyští. A keď spadne, zahrní to ako z dela.

– Ahááá, tak to je!

– A, čo si si myslel?

– Myslel som, že to prorok Eliáš. Mamka to hovorila.

– Tvoja nebožka-mamka o všetkom klamala, nech má tam cárstvo nebeské! – hovoril dedo, žiadnych bohov nieto a po nebi sa nikto na koňoch nepreháňa. A na každý hrom vymysleli ľudia vedu. Tak je.

Potom dedo hovoril o vede, kým neprišiel rušeň po vodu.

Niekedy brali Gagora na rušeň pomáhať kuričovi. Bolo fajn, až na to teplo. Potom parné lokomotívy zrušili a dedo odišiel na penziu. Zrušili tiež vodné pumpy. Gagora vzali na stanicu ako kuriča a zametača perónu.

Gagor sa rád pozeral do pece. Sivučký, červenučký, beláskavý ohníček. Ak sa dá dlho pozeráť, to je lepšie ako na vodnej pumpe. Gagor ešte rád plával do pece. Zasipí na uhlíku a stratí sa. S týmito sa ale nikomu nechválil. Načo? No v skutočnosti Gagor nevysedával dlho. Mal stále čo robiť. Stanica bola veľká a on bol na ňu sám. Na výplatu zobral peniaze a odniesol dedovi. Dedo kládol peniaze pod veľkú maticu z rušňa, aby sa nerozlietali po izbe. Peňazi bolo dosť. Ešte aj zvyšovalo. Rozpočet tvorila strava a zopár drobností. Oblečenie fasovali. A vlastne hospodáril dedo. Raz dedo zahlásil, že nemieni ďalej plátať Gagorove gate. Vraj, ožeň sa.

– Akože? – opýtal sa Gagor.

– Nájdi si babu a behaj za ňou. Potom sa zoberiete.

Tak si Gagor našiel dievča a začal k nej chodiť. Pracovala na stanici v stánku. Stávalo sa, že prišiel k nej, pomohol jej poprestavovať prekladky, podložiť pivný sud, alebo pomohol v niečom inom. Bolo to dobré dievča. Zadarmo naliala vodu so sirupom. Dobré dievča! Načo slov?

Eudia sa začali na Gagora usmievať a on na nich.

– Budem sa skoro ženit!

– No, máš na čase, – hovorili ľudia, – však sa jej už brucho k nosu ťahá.

Dedo sa na to pozeral kriticky a mával rukou. Neveril. Až sa raz opýtal:

– To je tvoja robota, Gagor?

– Čo? – nezúčastnene reagoval Gagor.

– Veď je tehotná.

– No a? Asi ju nadulo od vetra.

– Hlupák si ty, hlupák, do toho sa však rozumieš! – čudoval sa dedo, ale predsa mával rukou.

Gagor prišiel za ňou a hovorí: – Poď, zoberieme sa!

Ona odpovedá: – Nie, nechcem. Nepáči sa mi tvoje priezvisko.

„Nechce – ako nechce“, – uvážil Gagor a viac za ňou nešiel.

Ona sa potom dala dokopy s kýmsi, s kým bola v tom.

Eudia sa prestali na Gagora usmievať a on na nich. No a čo?

Gagora pozvali na vojenskú správu. Zachcelo sa mu do armády. Výborne! Vyprevádzajú s harmonikou. A dajú ti aj samopal. A to nie je metla!

Na vojenskej správe sedí za veľkým stolom najvyššie velenie. Prezrie Gagora a hovorí:

– Neschopný. Krivá noha, a vlastne...

Gagor sa nahneval. Prišiel na stanicu a zlámal lopatu. Nastali mu ťažké časy. Ani plávať do pece sa mu nechcelo. Dedo hundral, že potrebuje opateru, a z okna vyhodil veľkú rušňovú maticu. Viac nebolo kde odkladať peniaze. Povedal, buď sa oddeľ, alebo sa ožeň!

– Ženba, chlapče, žiadny svrab – len pri žene budeš chlap! – šepkala babka Uchvatkinová.

Mala Gagora veľmi rada. Nosieval jej horúcu vodu z kotolne na napáranie nôh.

– Takú ti lapím babskú, milý môj! Mladá, s vypasenu tvárou, ako Vaňka milicionár. Dóóó-brá dievka!

– Uvidíme, – povedal Gagor.

– Veď aj ja hovorím – treba vidieť. Žena nie je smrť, môžeš si vybrať. No, a ty mi zajtra prines vodičky!

Gagor vodičku priniesol. A za stolom oproti dverám už sedí a čaká. Ksicht ešte väčší ako má Vaňka: ako panvica. Gagor ako kultúrny človek si dal dolu rukavice, rozopel prešíváky a prisadol k stolu.

– Nuž, dietky moje, – začala babka Uchvatkinová, – teba vlastne..., ako ťa volať?

– Afanasij.

– No hej. Ty si Afoňa a ona – Luba, silnejšia od duba. Obaja ste sirotky, polutovaniahodné. No, sirôtka moja, postav sa a predveď sa Afoňkovi! A ty pozri, Gagor – nie je škaredá. Súca je to veru dievčica. Ruky-nohy má, aj všetko ostatné, ako sa patrí. Ber a ži! Potom sa oňucháte...

Luba vstala, zakrútila sa, akoby predvádzala prádlo. Chytila Gagora za ruku.

– A ako ma budú volať?

– Gagorová, Gagorová, – riekla babka.

– Čudné! Také sedliacke priezvisko.

– Moja matka sa tiež tak volala, – povedal nakoniec rozhodné slovo ženích.

– Akurát nebudeme mať deti.

– A prečo? – spýtal sa Gagor.

No babka Uchvatkinová opäť zakročila.

– A načože sú tí? Ešte to by bolo treba, hlupákov rodiť! Bez detí si voľnejší!

– Možnože budú rozumné, – neprestával Gagor.

No s babkou nevybabreš.

– A odkiaľže by sa rozumné vzali? Sviňa bobrov nerodí, Gagorko!

– Musím sa teda opýtať, – rozhodol Gagor a odišiel za dedom.

V tom čase sa babka spytovala Luby: – Páči sa ti Gagor?

– Celkom hej. Akurát je chromý.

– No a čože? Aj keď je pozošivaný lykom, je to chlapík. A ty, hoci hodvádom, aj tak si len baba! Babská múdrosť hovorí: nech vrana lieta kde chce, stále sa v hnoji babre. Tak ber ho, trúba!

– Asi hej!

Dedovi sa nevesta zapáčila.

– Neošivaj sa Gagorko, ste – párik!

Potom sa dedo dozvedel, že je upratovačkou, a že už bola raz vydatá. Akurát, že ten muž chcel deti.

– Môže byť! Ku Gagorovi celkom ujde, – šepol dedo babke Uchvatkinovej.

Svadba nebola žiadna. Dedo priniesol fľašu. Pozvali babku Uchvatkinovú. Dedo povedal, že sa odsťahuje k babke a Gagor bude tu.

Luba si priviezla svoju posteľ a skriňu na bielizeň. Ibaže Gagor takmer žiadnu bielizeň nemal.

Dedo, keď odchádzal k babke, prikázal: – Lúb ju, Gagor, ako dušu a tras ju sťa morušu!

Tak ostali sami.

– Vieš počítať peniaze? – opýtal sa Gagor.

– Viem. Veď som vychodila osobitnú školu.

– Budeš hospodáriť. A pracovať prejdi na stanicu! Tiež som chodil do osobitnej školy, – zveril sa Gagor.

– To je dobre. Všetci, čo sa učili v normálnej škole, sú dnes ožrání.

Večer si ľahli spať. Gagorovi sa to so ženou veľmi zapáčilo. Preto povedal:

– Keď zajtra poumývaš stanicu, príď na vodnú pumpu! Niečo ti ukážem.

Odvtedy spolu hľadievali do pece a niekedy i plúvali. Život išiel lepšie ako predtým. Gagor začal chodiť na schôdze a do kina. Gagorovi obstarali oblek. A keby si bol uviazal kravatu, hotový – náčelník stanice. Luba mu darovala odznak – jej prvý muž odznaky zbožňoval.

Gagor začal nosiť odznaky. Plná hrud' odznakov. Pre krásne! Po výplate chodili večerať do reštaurácie. V reštaurácii – hudba a netreba nič robiť. Všetko ti prinesú postavia pod nos.

Na narodeniny kúpil Gagor Lube podprsenu. Stálo to hľbu peňazí, ale je dobrá. Z akejsi dobrej látky: skoro ako zamat na závesoch v klube, akurát leštený. Luba povedala, že je to atlas. Podprsenu bola veľmi rada, no žiaľ nikto zo susedov ju nevidel. A na hlavu sa nosiť nedá! No keď vešala prádlo na dvore, podprsenu zavesila na viditeľnom mieste medzi dve prestieradlá: nech vidia! A strážila, aby jej ju neukradli.

Často chodievali na návštevu k dedovi, kým neumrel. A keď umrel, začali chodiť k nemu na cintorín. A hneď vedľa neho si kúpili miesto. Ukazuje sa, že na cintoríne sa miesta predávajú. Lepšie miesto nenájdeš. A nebolo drahé. A je viditeľné! Vtáčiky spievajú. Jedna radosť! Gagor tam nasadil stromky a Luba s babkou Uchvatkinovou – kvety. Na stanici im pozvárali ohrádku. Veľmi dobrú ohrádku! Z desiatky roksoru. A miesta je tam aj pre babku aj pre Lubu, no Gagor sa tam už nijako nezmesil. Možnože skrčený?! Pri kúpe na to nemysleli. No babka sa rozčertila, keď to Gagor povedal.

– Kto to kedy videl pochovávať ľudí skrčmo, ty drúk! Možnože si poručíš pochovať postojáčky?

– Postojáčky, či nepostojáčky, no ak si ľahnem, tak mi budú nohy vytrčať na cudzí pozemok!

– No, čože tu horekuješ, Gagor? – hnevala sa babka, – možno vtedy už ani nôh nebudeš mať! A čo, vari sa chystáš už zajtra umrieť? Ľafa, dedko – sedmi-letko. Na smrť pomyslel.

Babka odplula a celkom zahanbila Gagora. No on napriek tomu zašiel do kancelárie prikúpil si miestečko hneď vedľa, za ohrádkou. Veľmi dobré miestečko a blízko svojich!

Vo všeobecnosti, škoda hovoriť! Žilo sa im dobre. Ľudia závideli. Tak zbohatli, že začali požíčovať. Iba Luba sa to nepáčilo. Povedala, že by si radšej mali kúpiť televízor. No keď už chcú kúpiť televízor, ako na potvoru prišla mena peňazí. A zrazu ich bolo málo. Desiatkrát menej! Skoro z toho zošaleli. Začali šetriť. Prv jedli drahšie mäso, druhú triedu, aj obličková klobása bývala. A teraz – svinské uši, chvosty, kadejaké obrezky. Kapustnica len taká riedka, akoby varená v čajníku. Tak žili asi mesiac. Gagor aj pochudol. No dosť si vytrpeli! Našťastie Lube svitlo, že mäso tiež desiatkrát zlacnelo

a tak bol tomu koniec. No aspoň našporili peňazí. Dost na dva televízory.

Kúpili si teda televízor. Dobrý. Najväčší. „Temp dva“. V začiatkoch sa ho báli zapínať. No neskôr im to už išlo. Jedna radosť! Bahni si na postieľke a pozeraj!

Začali vedieť o všetkom. Často ukazovali Červené námestie. Gagor spomínal na deda i na Moskvu – ako ho dedo učil. A akí krásni sú hlásatelia, aj hlasy majú všetci príjemné. Hovoria, hovoria... Tiež nedostávajú prachy za nič. Iba jedného hlásateľa nemal Gagor rád a bál sa ho. Podobal sa na náčelníka stanice. Aj hlas mal podobný – vždy srditý. A tiež aj vlčie čelo. Keď začne na obrazovke rečniť, akoby sa vyhrážal. Možnože sa ťa jeho rečenie ani netýka, no stále je počuť:

– Tu sa so ženou váľaš v posteli a za záchodom nie je pozametaná! Ajhľa, ako sa roztatárili, kocúrikovia. Už sa im myši lapať neráči!

K stene sa obrátiš, za Lubu sa schováš... Aj ona sama sa bojí. Komu je to príjemné, keď náčelník vidí, ako si v posteli, dobre že nie holý, ležiš a nič nerobíš?

Gagor hriechne zvažoval vypínať televízor, kým hovorí náčelník, no ruka ho neposlúchla. A čo keď začne revať ešte hlasnejšie? Alebo ho vyhodí z roboty? Kam sa potom podeješ? Lepšie pretrpieť.

Raz sa Luba opýtala:

– Čo si myslíš, tí v televízore, oni nás vidia?

– Čo ja viem? – odpovedal Gagor, – no a čo?

– Čo, čo? Oni čumia, a ty si tu chodíš bez nohavíc. To sa nehodí.

– Máš pravdu, – povedal prekvapený Gagor, – podľa me sa ho hanbiť!

– A to už ako?

– No tak, aby sme nechodili pred ním holí. Naozaj to nevyzerá dobre. Aj na hubu si treba dávať bacha.

Odvtedy sa začali pred televízorom hanbiť a chovať sa k nemu zdvorilo. Ak hlásateľ hovoril: – „Dobrý večer!“, – odpovedali: – „Dobrý večer!“ – Aj im samým to bolo príjemnejšie.

No raz sa prihodila taká nepríjemnosť. Ležia si a pozerajú. V televízore ukazujú les. Gagor vraví Lube:

– Luba, ty si na kraji, nože zabehni do kuchyne pre zápalku, kým ukazujú les! Čosi mi ostalo medzi zubami.

Práve keď Luba vyšla z kuchyne iba v spodnici, začal vystupovať akýsi minister. Gagor jej podhodil perinu a kričí: – Skoč!

A ona ako na potvoru, stratila zápalku. Začala ju hľadať a celý holý zadok otrčila na ministra. No minister –

nič. Nedal nič najavo. Akurát ale začali poruchy. Poruchy bývali i skôr, no trvali len krátko. No teraz – akoby počarované. Celý deň – poruchy, dva dni – poruchy, ba celý týždeň – samé poruchy. Nič sa nedalo pozerieť.

– To nám robia naschvál, aby nás nevideli, – vrčal Gagor.

A Luba plakala a odprosovala televízor.

– Čože prosíš? – hovoril Gagor. – To im určite prikázal minister. Jemu treba napísať list.

Vidieť, veľmi sa urazil.

Povedali o tom babke Uchvatkinovej.

– Urazil sa. Samozrejme! – začala sa babka smiať, – bodaj by sa neurazil, keď si mu miesto predku otrčila zadok. Spredu je na ženskú lepšiu pohľad.

Babka sa pouškrňala a odporučila zavolať opravára. Zavolali opravára. Raz-dva všetko spravil a povedal, že televízora sa obávať netreba. Vraj je to len bednička, nič viac.

Odvtedy volali televízor „bednička, nič viac“, a chodili okolo neho ako chceli.

Kým sa zaoberali televízorom, na stanici sa všetko zmenilo. Odvolali náčelníka. Lube povedali, že ho povýšili, Gagorovi, že ho zhodili, ale bolo všeobecne známe, že odišiel na penziu.

Nový náčelník bol dobrý. Ani krik, ani hluku. Vnímavý. Všimol si, že Gagor má obrátene rukavice, a prikázal vydať mu nové. A zaviedol novú tabuľu cti. Väčšiu ako bola stará – a z dvoch strán – ako noviny. Na schôdzach nevysvetľoval medzinárodnú situáciu, hovoril len tak, usmieval sa, a basta. V lete chodil do roboty len v košeli s krátkym rukávom – po domácky. A ten starý – celé leto sa paril v súkennej rovnošate. Škoda hovoriť! Nedá sa porovnávať. Starý, ten bol akýsi drzý, a nový – chlapík! Zhovorčivý. Starý si niekedy Gagora ani nevšimol. Len povedal: – Gagor, priviezli mi do záhradky hnoj. Treba ho rozhádzať. Vidly som nechal zapichnuté v kope.

A tento ťa pozve domov, skoro ako hosť. Gagor príde a náčelník práve začal kopať jamu na močovku. Akože nepomôcť? Gagor sa tak napomáha, že sa mu nechce ani televízor pozerieť. Za to mu náčelník dá dva-tri dni voľna, aj prémie napíše, ako sa patrí. Kultúrny človek. Nedá sa s porovnať hocikým. Veľmi si ľudí považoval a cenil. Aj schôdze s ním bývali veselšie. Starý niekedy bubnoval, bubnoval, tie svoje proklamácie a o čom bubnuje, sám nevedel. A tento – chytí ťa priam za srdce:

– Súdruhovia, treba nám dohnať Ameriku!

Gagor sedí a rozmýšľa, že s takýmito vedúcimi sa budú Ameriky doháňať jedna radosť. A čo sme ich kapitalistov málo dohnali? Veď to ukazujú aj v televízore. Gagor dokonca až vyskočil.

– Správne, súdruh náčelník! Včera práve ukazovali tú Ameriku. A tiež Gagora – palicami, ibaže čierneho. No čo dodať? Dohoniť ich a je to!

Luba tiež vyskočila.

– Treba ich dohoniť! Áno, áno! Aj v televízore vravia: stratila trpezlivosť. Zapište si súdruh náčelník, chcem súťažiť s mojim mužom!

Všetci začali spontánne tleskať. A prečo nie? Čo je Gagor horší ako ostatní, či čo? Eja, aj v televízore všetci rozchytávajú socialistické záväzky, dobiehajú Ameriku. Len Gagor je stále Gagor, akoby mal krivý ksicht.

– Tak Luba, vyzývam ťa na súťaž!

– Ja som ťa prvá vyzvala!

Lube steká z nosa pot. Vzkypla baba. Radosť pozrieť. Náčelníkovi – to stačí! Zapísal a basta. A oni začali na druhý deň súťažiť.

Gagor makal, drel zo dve hodiny. Skoro mal všetko hotové. Len čo si sadol, prišla Luba pre teplú vodu.

– Čože sedíš? – snaž sa doháňať!

Baba jedna! Horšia ako Amerika. Chcel pokračovať v práci, našťastie ho pozvali k náčelníkovi.

Gagor vošiel ako sa patrí. Sňal čiapku aj rukavice. Pozerá, u náčelníka sedí akýsi chlap vo viazanke a čosi píše. Pozrel Gagorovi do očí, akoby ho sotil.

– Sadnite si, – hovorí, – súdruh Gagor. Som z redakcie a budem o vás písať do novín.

Gagor sa vystrašil.

– A čože chcete písať o mne?

Vtedy vstúpil do toho náčelník.

– Akože čo, Gagor? Tvoja rodina je jedinečný príklad. Žena si zmyslela súťažiť s vlastným mužom. To nie je rodina, ale priam komunistická brigáda.

– Hej, hej, – koktal ten z redakcie, – o takých ako vy, treba písať.

Vtedy vpadla do kancelárie Luba. Keď jej povedali, načo ju pozvali, vyplašila sa a pritisla sa k stene.

Dopisovateľ začal interview. Interview-oval, interview-oval... Celý sa spotil, aj z Gagora tieklo. Horšie ako v robote. Gagor mu povedal i o dedovi, i o nohe, ako skákal zo stromu, aj ako s dedom navštívili Moskvu. No tomu bolo všetko málo.

– A čo tak – hovorí – najviacej ľúbite?

– Nebodaj by som mu mal o peci povedať? – pomyslel si Gagor, ale zamiešala sa Luba.

– On nepije, čestné slovo, že nepije! – a začala hovoriť, skoro ako televízor – aj o Amerike, aj o povinnostiach. Čert je to, nie baba. Dopisovateľ si zapísal všetky jej slová, a potom vytiahol fotoaparát, zaostril, zamľaskal jazykom.

– Vezmite, – hovorí, – zo stola noviny a postavte sa sem pod portrét, akoby ste čítali.

Po dva dni Luba skupovala noviny skoro za celý rubel. Tak dobre tam s Gagorom vyšli!

Gagor bol hrdý. Prestal sa zdravieť s ľuďmi ako prvý. A čo? – veď v novinách nepíšu o nich.

Odvtedy začala Luba kupovať noviny a neskôr si ich predplátili. Gagor pribil na dvere skrínku so zámočkou. Príde poštar, vsunie noviny a Gagor potom len kľúčikom štuk – a v pohode si čítaj! Akurát nie všetko je pochopiteľné. Akési slová. No skrátka – správy. Po večeroch začali s Lubou diskutovať o kultúrnych záležitostiach.

– Lubík, tu v novinách píšu, že umrel akademik.

– Nech mu je zem ľahká! A čo dávajú v telke?

– Film. Mozart a Salieri.

– O čom to je?

– Nejaká hlúposť. O dvoch plukovníkoch.

– Čo táraš! Veď aj o plukovníkoch môže byť zaujímavé.

A tak si žili. Gagor sa naučil prednášať na schôdzach prejavy. Sprvu bojzливо, potom si zvykol. Je to veľmi jednoduché. Počúvaj čo hovorí náčelník a opakuj! Gagora vzali do odborárskeho výboru. A potom vystavili jeho i Lubinu fotku na tabuli cti: Luba Gagorová – priekopníčka výroby a Afanasij Gagor – tiež priekopník. Celkovo bolo všetko v poriadku. Iba doma zavládlo ticho. Stále sú len dvaja. Rozhodli sa pre mačku. Najprv našli čiernu, no ktosi ju zahlušil. Zrejme mu vbehla do cesty.

O mesiac, či dva bolo treba Gagorovi zájsť k smetnej nádobe a počuje – akýsi piskot. Otvára, a tam mačiatko – ryšavo-červené. Ukázalo sa, že je to mačka. Podrástla a skrásnela. Často sa labkou umývala, akoby hostí pozývala a Luba sa jej prihovárala:

– Za uškom máš čierne! Za uškom máš čierne!

Pravdou je, že nič čierne tam nebolo, ale bolo to chutné, ako sa snažila dostať sa labkou za uško. Smiešne! Alebo sa začne hrať, behá, behá, a potom zaspí na televízore. Tam je aj hudba, aj hlásatelia hovoria, jej je to ako vidno, jedno, má silné nervy. Chcú jej dať meno, no na nič neprišli. A tak žila bez mena: Cica a je to!

Tak žili dlho bezo zmien. Nijaké zvláštnosti. Len ak

Lube prihoria zemiaky, alebo jej mlieko vykypí... No čože sú to za zvláštnosti? – Všetko prkotiny.

No raz sa predsa len zvláštnosť dostavila. Gagora vybrali na Všeľvázovú konferenciu. Nahodil si viazanku, popripínal odznaky a poľho do Moskvy. Až na to, že náčelník prikázal dať odznaky dolu.

Gagor tam bol tri dni. Všetko rozumní ľudia. Hovoria ešte lepšie ako náčelník. Aj kravaty má každý. Niektorí boli dokonca v klobúkoch. Gagor dostal krásny poznámkový blok a ceruzku. Tak sedel a písal: Gagor, Gagor, Gagor. Všetci čosi píšu. Čo je on horší?

Po konferencii Gagor zväžnel. Prestal sa smiať. Keď sa rehoceš – máš hlúpy ksicht. Chcel začať fajčiť, podobne ako fajčia všetci vzdelaní ľudia, no nevyšlo mu to, a aj Luba sa hnevala. Chodil, akoby ani nohy nemal pod sebou. A babke Uchvatkinovej, čo vždy len pouča, odsekol: – Nelez už za mnou so svojimi sprostosťami!

Pomaly sa ho začala báť aj Luba. Stále len vykladal, aké sú tam v Moskve dobré hajzlíky – čisté, a ako príjemne voňajú, a tiež sa aj inak volajú: to-a-le-ty.

– Naši to teda vedia, keď chcú! Chceli – a urobili.

Gagor začal rozmýšľať o sebe. Toto skôr u neho nebývalo. Inokedy začal reptáť na vedenie a mať svoj názor. Raz zašiel k náčelníkovi a požiadaval o nový byt s kúpeľňou. Predsa nebude chodiť do obecnej umývárky!

Náčelník povedal, nech to rieši výbor.

Na výbore rozhodli s Gagorom ešte počkať, nakoľko sú prednejšie rôzne mnohohodetné prípady. Vtedy Gagor oznámil, že ak je to tak, tak s Lubou končia v súťaženi, alebo odídu aj z roboty.

– Dneska je robotnícka trieda všade potrebná.

Na to mu odpovedali: – netrep hlúposť!

Gagor sa začal so všetkými hádať a bol nervózny. Začalo sa mu aj snívať. Prv nemával žiadne sny a tu sa mu zrazu Luba prisnila, a hneď s bradou, a celá bola protivná, ako sedliak. Prebudil sa, podrgal s Lubou – brady niet. Usnul – opäť sa mu sníva s bradou. Ráno jej povedal:

– Ešte raz sa mi budeš snívať s bradou – a rozvediem sa.

Luba vtedy plakala.

Gagora všetko prestávalo baviť. Nieto ani s kým si pohovoriť. Všetci sú hlupáci. Luba je tiež zaostalá ženská. Nič nevie. Hovorí len to, čo počuje od neho. Smutné. Aj v novinách už píšu furt o isté, aj v televízore stále tie isté slová... Ani sa nechce zapínať. Predtým ho to bavilo, aj keď nechápal, no teraz aj chápe, ale nechce

sa mu. Chcel začať piť, no nepodarilo sa mu, rovnako ako s fajčením. Jedna radosť: okotila sa Cica. No čo je Cica? Iba hľadiš. Nič nevravíš!

V noci sa Gagor prebudí, hľadá do stropu. Tma, nikto sa o neho – Gagora – nezaujíma. A zajtra opäť – metla a lopata. Prejde k oknu. Valí sa sneh. Prekrásne. No keď si uvedomí, že zajtra bude musieť tento sneh odpratávať a hádzať na hromadu, všetka krása ujde pod psí chvost. Smútok.

Raz pred Novým rokom zašiel Gagor do obecnej sauny. Saunu mal rád. Zvlášť dobré je sa naparovať. Obyčajne chodievali s Lubou, no teraz Luba už zrána odišla, aby na večer upiekla koláčov. Koláče sa jej darili, ak neprihoreli.

Dochuti sa poumýval i naporil. Začal sa obliekať – pozri sa! Čiapka je fuč. Ukradli.

Gagor sa začal vyhrážať prevádzkárovi. A čo má on s tým!? Iba fľoší očiskami.

Gagor mu začal nadávať: o to predsa nejde, či to bola čiapka dobrá, alebo nanič, ale v čom mám teraz ísť?

Prevádzkár mu našiel akúsi detskú. Aj keď Gagor nemá veľkú hlavu, ale chlap môže nosiť detskú čiapku, leda tak na uchu!

Gagor šiel domov. Hlava omotaná šálou a čiapočka na temeni. Luba skoro spadla od smiechu, no Gagor na ňu c-kol a stíchla.

Vypili čaj, zajedli si koláčov, a ľahli si spať.

Ráno išiel Gagor do roboty. Je pravda, že ho trochu buntovala hlava, no tam sa rozhybal a bolo všetko v poriadku. Po obede mu ale začalo v hlave hučať, akoby to malo byť vážne.

Povedal Lube: – Čosi mám s hlavou.

Luba ho chytila za čelo.

– Prechladol si. Radšej si ľahni! Nikam nechod.

– No pravdaže! Ešte ma budeš komandovať! – nazlostil sa Gagor a šiel naspäť do roboty.

Pošpáral, pokutral, ale robota mu nešla. Aj lopata mu z rúk padala.

– Čože je to so mnou? Čo som zakliaty, či čo? – odpľul si a vrátil sa domov.

Luba ho uložila do postele a zavolala babku Uchvatkinovú. Babka došla, ale radila zavolať doktora. Zatiaľ čo šla Luba pre doktora, Gagor zaspal a snívala sa mu taká volovina, až sa vyľakal: mačka žrala lopatu a priadla si, akoby to bolo mäso. Keď zdolala lopatu, začala žrať televízor a on sám ťahal Lubu za bradu. Lepšie sa prizrel a miesto brady tam mala mačací chvost.

Ešte dobre, že ho doktor vzbudil. Hľadel mu do úst,

chladnými prstami mu mačkal boky, počúval ho cez fonoskop. Gagor pozeral na doktora a rozmýšľal, že musí byť veľmi chytrý a že vlastne to ani nie je doktor, ale že ho to prišiel poštekliť dedo Potapov. Akurát sa netreba smiať, lebo keď sa smeješ, vyzeráš ako hlupák.

Gagora odviezli do nemocnice a liečili. No aj tak umrel. Ležal v truhle s rozumným výrazom a s odznakmi.

Pochovali ho vedľa deda Potapova, kde chcela ležať babka Uchvatkinová.

Po Gagorovom pohrebe sa stal zázrak: mačka aj s mačencami ušla z domu.

Vraví sa, že to mačky robia.

Luba sa o dva roky opäť vydala, ale detí stále nemala. Jej nový muž nosil tiež odznaky. Babka Uchvatkinová žije dodnes a náčelník náčelníkuje. Gagorovu fotografiu zvesili z tabule cti.

Tak.

(Z ruštiny do slovenštiny preložil Juraj Kalnický)

Natálie Osipovová

dva plastikový vojáči
střílející z automatů
lezou mi naproti
po mramorové podlaze
podchodu v metru
opodál
žebrový muzikant
hraje na saxofonu
melodii z filmu
„Věrní přátelé“

(Z ruštiny preložil Jakub Grombíř)

Petr Štengl

Na betonovou šed'

Já si jen skočím . . .
je na beton spoleh
Nepřetržitě proudění autobusů
je jako denně utíraný prach
Kolikrát ho ještě pozůstali
vyfasují už obrácený v umělohmotné dóze?
Šílený panelový varhaník hraje své fugy
Zacpávám si uši
Ulice je po vyměření vymetena
V mrtvém pokoji leží nahá žena

Psát si deník

to mi vždycky připadalo úchylný
Moje láska si ho vedla
Byla pečlivá
Nevynechala jedinej den
Občas mi nabízela abych si polistoval v tom jejím
životíčku,
zn.: jablka v těstíčku alias jablka v županu
Zdvořile jsem odmítal
Láska se pokaždý nakládala dlouze do vany
Aby se mi snad nerozmočila,
šmíroval jsem jí štěrbinou mezi dveřmi a futrem
Viděl jsem jen rytmicky se pohybující vlnky
Dohánělo mě to k šílenství a jí to šlo evidentně k duhu
Proto jak říkám:
psát si deníček
mi připadá naprosto úchylný

Zmije musejí hloub do země

aby nepomrzly
K prahadovi
Obecní haďák s bedýnkou zatíná v hospodě pěsti,
když oknem pozoruje blesky
Svět se řítí do neštěstí!
To přece nikdá nebejvalo!
Poklepe na víko od krabice
a obrátí oči v sloup za lampou rumu
Už i v nebi se pářej klikatice!

Mistr Janíček trpěl chronickou bronchitidou

My byli nadšením bez sebe,
když odpověděl na náš inzerát,
že se budeme učit malovat u skutečného mistra
A ještě k tomu slečny s rozcapenejma nohama,
jak jsme seznali z jeho obrazů
Ovšem i v renesančních dílnách
učedníci nejprve jen třeli barvy
a vytírali podlahu, řekl nám mistr
Takže jsme nejdřív vyklidili krámy z jeho ateliéru,
pak jsme ho vybílili,
přestěhovali dvoje klubky z půdy do sklepa,
složili pár metráků uhlí a když došlo na tapety,
došlo to konečně i nám
Mě se zrovna nechtělo
a tak Zouplna sedl na lep,
co byl rozmíchaný v kýblu
a vydělal se do něj
Tapetování už odsral někdo jinej

Pod vlivem četby

vybaven suchými chlebovými kůrkami,
pytlíkovým čajem a indulónou
proti omrzlinám na jižní točně,
zalezal jsem pod starou šlapací singrovku,
což bylo něco na způsob vzducholodi

Pod vlivem etanolu
prodal jsem starou šlapací singrovku

Chodil jsem na ten kopec dřív

než ho obydleli
a to se mi na nich líbilo, že mají své psy
Někdy i tři, čtyři
Černý mi dva roky nedovolil blíž jak na tři kroky
Zuby cenil, přes oči mázdru
I trapeři to kolem něj brali rač obloukem
Co kdyby!
Pak se nechal prvně pohládit
Jak si mě uznale měřili, když kolem tlačili kárku
Vzal jsem ho domů,
dal mu najíst i gumovou hračku
a odvedl ho zpět na skládku

Bylo tak racionální pozorovat ho za záclonou,
jak mě hledá před vchodem
Nemám kárku
Nemám!

Kór v létě

když si člověk nemá kam sednout
To víte!
Vona tam ta lavička na zastávce vždycky bejvala
Ale už se rozpadla
Tak jsem šla na úřad
a voni vám pořídili takovou pěknou, kovovou
A taky jo! Do měsíce byla pryč!
Teda já nevím . . .
Šla jsem k Pepovi Egertovi pro vajíčka
Von má takový krásný, žlutý
a povídám: No Pepo!
Kdes vzal takovou pěknou kovovou lavičku?
Dyt' von by jí určitě stejně někdo na tý zastávce
ukrad!
No bodejt' . . .
A víte, že mi tam udělal takový šikovný dřevěný
sedátko?

V Jeruzalémě mají zed' nářků

a to já ani nevím, z čeho je postavená
V Praze na kopec vede hladová zed'
Na Balabence máme zed' z betonu
a špinavých tabulí plexiskla
NAŘÍKÁTE DOBŘE!
Když jdu kolem,
na zemi vidim, koho zase sežrala
I strakapouda

(22. 4. 2005 po cestě z Balabenky na Palmovku)

Nejdřív to spustí malej Jára

pod náma
Má rád rap
Chápu to, taky jsme byli mladý
Potom to vohulí malej Pěchota od shora
Ten je zase na technu

Chápu to, taky jsme byli mladý
Na nás běhal Klabík od spoda,
když jsme si pouštěli Zappu
Klabík nikdy nebyl mladej
Klabík byl domovní důvěrník
Jenže Láďákova máma,
co byla předsedkyní uličního výboru,
to vždycky dala do cajku
Chápu to, taky jsme byli mladý
Hraju s nima na trubky vod topení
Už jsou celý votřískaný

(26. 4. 2005 Hrdlořezy)

I prase je jen relativní

zkoušel to zase Staněk
a huba se mu leskla mastnotou,
jak se cpal už druhou porcí
což bylo divný,
protože jsem vyfasoval přesně třicet lístků
pro celý oddělení A
Na všechny hladovce ve frontě se dostalo,
jen mě kručelo v břiše
Kdyby prase mělo křídla ...
zkoušel jsem se povznést
a žmoulal stranou suchej chleba,
aby nebylo to škrundání slyšet
Pozoroval jsem Staňka jak mlaská
Asi jsem mu ty lístky neměl půjčovat

Potom Staňkovi přišly z domova prachy
Rovnejch osm stovek
a on neudělal nic jinýho,
než že za všechno nakoupil rachejtle
a večer,
samozřejmě s dovolením vedení léčebny,
uspořádal bengál
Celý oddělení A hledělo na prskavky a rachejtle
Tak co, jak se vám to líbilo?
unešeně jsem se obrátil na faráře Krause
Kvůli takový pitomosti jsme propásli televizní noviny!
ušklíbl se farář
a šel se zeptat těch z béčka,
co novýho ve světě

(26. 4. 2005 Hrdlořezy)

Radek Malý

A CO SE STARÁŠ, ČEMU JEŠTĚ VĚŘÍM?
Že nemluvím a pozdě chodím spát?
Válím se v dehtu. Obaluju peřím.
Prý viděli mě u kostela chcát.

A co se staráš, o čem se mi zdálo?
O šibenici, když to musí být.
Došel mi podzim, ano, to se stalo.
Přilítly vrány. Nech mě. Nejsem fit.

A co se staráš, jestli a jak je mi?
Vždyť vůkol vládne strašné veselí.
Čím kulhavěji kráčím touto zemí,
Tím spíš ti vidím do zad. Příteli.

PŘEDJAŘÍ, HŘBITOV. ALE BUDE LÉPE.
O kámen kdosi kostí klepe
a zní to dutě pod hromádkou sutě.
Chápeš mě? Chci tě. Nechápu tě.

OTEPLILO SE. NA DUŠIČKY.
Ochladilo se. Na duších.
Vystrkujeme růžky. Svíčky.
Co ty tu, tichý? I já ztich.

UŽ UNAVENÍ. UŠLÍ. UTRÁPENÍ.
Prospi se chvíli. Dopletu ten šál.
Do šálku čaje med už jsem ti dal
a dveře zavřel. Ne, nikdo tam není.

JE ZAOSTŘENO. ROZOSTŘENO. ZLE JE.
Zamrzlo. Mlha padla na blata.
Výbojka bliká. Rozpila se. Chvěje
se chmýrko, ztěžklé jinovatkou. Tá.

BABIČKY ODCHÁZEJÍ. MOC PO NICH NEZŮSTÁVÁ.
Jen trochu vody v očích, v košíku seschlá tráva.
Babičky odcházejí, věchýtky nachýlené.
Od země nezebe je. Nás ještě, ale je ne.

Z NÍZKÉHO SLUNCE KRÁSNĚ OČI BOLÍ
jako by solil solil mladý bůh
a do brázd víček sel tu sůl a z polí
vzcházal by plevel a scházal by pluh

CO UMĚL, ŘEK JSEM. A V TOM ŘEVU NÁHLE
uslyšíš ticho prskat po ostnech,
uvidíš labuť v hejnu kavek, a hle,
ucítíš moře, slané, nemastné

SEDÁME NA PLÁŽÍCH, TIŠÍ A NEHNUTÍ,
na moři myslí se o kru kra tříští.
Zda v nás co zůstalo z divokých labutí
minulých životů? Co teprv příští...

A CO TO KRÁKÁ? CO BY NEKRÁKALO.
U moře les a jestli se to zdálo,
že nežije, tak byl to jenom sen.
A jak to kráká? Moc anebo málo?
A jaké jméno tomu dát z těch jmen,
která se můžou... Ráno jako hlen,
šedavé, mokré, ven se vyklubalo
a kráká. Ráno, které roste v den.

CO BYLO, BYLO. BYLO VČERA.
Jde sedm ovcí, první beran.

Kdyby mi stokrát zrezla špička pera,
jde sedm ovcí. První beran.

Jde sedm ovcí, první beran.
Beránek v rouše Ahasvera.

Marek Mikuš

pět stupňov analýzy

1 oko sveta prižmuruje zneviditeľnené dno
z ktorého budú na rohovku
vzdvihnuté hrste materiálu
a tie sa rozrastú na zákalové kontinenty
a oko už neuvidí zrkadlá, ale seba.

2 medzi lúčmi a prstami
triem najjemnejšie i hrubé jednotky prachu
aby som sa znovu presvedčil
o infinitezimalite sveta.

3 (akoby nebolo na výber
akoby vo mne ozubená kolesá
do seba zapadali s neúprosnosťou egostroja.)

4a *oko-lo*: ak mám pochopiť systém
musím všetkými zmyslami lietať na jeho orbitále.

//
4b *od-k-az*: ak mám pochopiť komponenty
musím vedomím plávať cievišťami, sieťami, stále.

5 aby som ho spoznal zovšadiaľ // aby som ich
spoznal odvšadiaľ

0508 – 0708 (hranice, cesty, príbeh tohto víkendu)

myšlienka na nehu sa zvažuje
po príkrej stráni, k rozhraniu biotopov
som osudovo neschopný zastaviť sa v teréne,
pred očami vínne svetlo dopoludnia, za nohami požiar

takéto veci končia (akoby?)
len samé od seba, sa

* * *

hranice posunuté až na okraj zrútenia sa
do priepasti mútnej gnozeológie
budeme sa rozprávať farebnými ligotavými hrami
popri tejto ceste tisíce dekodovaných pukov

Maciej Cisło

Ten stůl tady nestojí

Ten stůl tady nestojí, ta knížka tu neleží,
To, co nemá vůli, nic nečiní.
Nic nedělá – tedy není; není stůl, není kniha.
To já ležím knihu, to já stojím stoly.

(Z polštiny přeložil Libor Martinek)

Pohlednice z prázdnin

Klidný tep moře, které sní oblaka;
Na kmenech borovic tančí neskutečné světlo, které se
odráží od vln;
Na nebi, za bílého dne – měsíc (úzký srpek,
Úsměv neviditelné kočky z *Alenky v Říši divů*).
Prohlížím si své prohlížení.
Drahé levné kameny pláž Rozewia:
Daruji ti ty kameny, jestli chceš,
A jedenáct slov, které neumím rozvinout v báseň:
„Ne celý vstal jsem k novému bytí;
Ne celý odejdu k nenovému nebytí.”

Tvůj MC
(Tisíc Sto,
pokud bys chtěla moje iniciály
chápat jako římské číslice)

(15. srpna 1999)

(Z polštiny přeložili Vlasta Dvořáčková a Libor Martinek)

Gulzar

Dřevěná noc

To není jiskra
v mém těle;
v krku mi visí
oběšenec
přidušeného a zlomeného dechu,
bublání vody
umrtvuje lži
v mé krvi;
spánek sedí jako kámen
na očích,
dřevěná noc
plná lží
v mé armádě
neživoucí;
to není jiskra
v mém těle.

Musela to být neplodná žena,
která mi vdechla život.

Tváře

V nestoudném, nahém dni
jak všechny dny dlouhém
bičují své otroky
kupují
a prodávám jim
sám sebe,
abych se ukojil.

V nestoudném, holém dni
uzavírám dohody,
dělám kompromisy.

Ale v prázdnotě
noci
halím svou tvář
a naříkám.
Jedna zakrývá
tolik dalších.

(Z angličtiny přeložil Milan Libiger)

ROZHOVOR

(s cestovatelem a básníkem Milanem Libigerem)

S lidmi budu bez hořkosti, bez naděje...

Nedávno ses vrátil už z druhé delší cesty po Indii. Co tě znám, tak nikdy nepěješ ódy na indickou kulturu – nečteš upanišady, neobdivuješ jejich architekturu, necvičíš jógu. Proč teda právě Indie?

Asi už si nevzpomínáš, jak jsi mně kdysi dávno vyhazoval do koše básničky o „duchovnu, které není jen slovo“. Kolem dvacátého roku života jsem navštěvoval meditační kurzy, držel půsty podle lunárního kalendáře, vykládal si tarotové karty, usínal s krystaly křišťálu u hlavy, s růžením v ruce (pro Blížence dobré ochranné a očistné nerosty) a snažil se to všechno souběžně vyfytrovat argumenty. Zhltal jsem knížky, které byly po ruce. Od meditačních manuálů Sri Chinmoye, dojemných rozhovorů s dalajlámou, přes knihy manželů Tomášových, některé Buddhovy rozpravy, až po základy tibetské mystiky. Byla to reakce na školu, milostné vztahy, kamarády, rodinu. Měl jsem po krk té přetlačované. Hledal jsem nemilitantní životní prostor a akutně jsem potřeboval snížit odpovědnost za vlastní existenci. Útočiště mi poskytl tibetský buddhismus se svým nadstandardním soucitem. Třeba Padmasambhava byl balzám: „Mezi všemi bytostmi, jež jsou nespočetné jako hvězdy na nebi, není žádná, která by kdysi nebyla vaším otcem či matkou.“

To byly základy. Z nich jsem vycházel, když jsem před pěti lety poprvé vyrazil na východ – do buddhistického Thajska. Následovala Indie, Cejlon a teď zase Indie. Pohnutky k zakoupení letenky se ale měnily podle životního období. Původní naivita, hlad a ukřivdění jsou dávno pryč. Zájem o východ zůstal, ale je jiný. Poznal jsem totiž jak se palmy a cedry blbě roubují na jabloně a topoly. A hybridů se děsím.

Takže, co tě dnes pohání k cestě do Indie?

Důvodů je víc a různě silné. Tím nejosobnějším je asi potřeba zmizet zdejším lidem z očí a sobě uhnout z cesty. Pak ale zjistíš, že si na druhém konci světa lezeš do zelí víc než doma. A to i v situacích, kdy se za to v sobě stydíš. Procházíš špalírem mrzáků, kteří žebrají u Gangy. Některé obdaruješ, jiným uhneš očima, možná se ti stáhne žaludek a sociální citění vyrazí jako chťič, ale pak si všimneš, že se stmívá, ucí-

tíš hlad a bolí tě trochu hlava a nemáš ani paralen, sakra, a zítra ta cesta vlakem přes tisíc kilometrů dlouhá... Vzápětí se za to na sebe našťveš a už si zacláníš. Ale třeba je to normální a nedá se s tím nic dělat. Pavese píše, že jediným důvodem toho, že pořád myslíme na sebe, je prostá skutečnost, že se sebou musíme být déle než s jinými.

Další intimní impuls je třeba strach. O něm jiný klasik říká, že je na cestování cennější než opojné chvíle svobody a štěstí. Takže v Indii taky krmím vlastní strach. Než zase vytráví, dokážu žít. Jde o to, že vůbec netušíš, jestli vydržíš. Zdravotně, finančně, duševně a já nevím jak ještě. Je to ustavičná nejistota fyzická i psychická. Proto si možná v Asii připadám „kompletnější“.

A co lidé? Ty spouští lidu?

Další důvod, proč do Indie jezdit. Indové jsou zážitek na celý život – to by bylo asi z mého hlediska nejpravdivější hodnocení. Každé další zobecňování už maže obrysy. Ale opatrně to zkusím. Fráze o tom, jak jsou k cizincům i mezi sebou přátelští, připraveni kdykoli nezištně pomoci, stále usměvaví, zkrátka otevřenější než my, jsou pravdivé. Ale samozřejmě, že ne všichni Indové jsou takoví. Na jednom hotýlku mě potkala kombinace úzehu, dehydratace, takže i horečky, a parazitárního průjmu. Téměř jsem nemohl chodit a byl na pokraji bezvědomí. Zdejší personál mi kupoval léky, jídlo a pití a nosil mi to až do postele. Taky každou půl hodinu někdo z nich zaklepal na dveře a ptal se, jak mi je. Tak jsem se skoro vůbec nevyspal. Když mé zdravotní problémy za tři dny pominuly, radovali se z toho všichni jako by zahnali zlé duchy.

A jindy lilo, vešel jsem do poloprázdného stánku s čajem a zeptal se, jestli si tam na chvíli můžu sednout na lavičce. Stařík u plynového vařiče se ani nepodíval a předpaženou rukou mě vykázal ven. Na nádraží.

Tak si vyber. Se vstřícností a ochotou jsem se ale setkával mnohem častěji.

Stejně tak je u většiny Indů zakořeněná hluboká úcta ke krajině – k půdě, k horám, řekám, stromům, zvířatům, moři. V Himalájích jsem se seznámil s Joannem, asi čtyřicetiletým učitelem z vysoké školy ekonomické v Tel Avivu. Podnikli jsme spolu nádherný třídní trek do hor. Vykládali jsme o všem možném. Byl to otevřený člověk, zatvrzelý pouze v jedné věci: nedovedl pochopit lidskou ochotu k víře v jakákoli božstva. Rozčilovalo ho, že Šiva tisíc let meditoval na hoře Šivling a jedl tam vítr a pil sněh. Copak Ganga je bohyně, vždyť je to řeka! Stejně kritický byl ovšem i k bohu židovskému. Nechal jsem ho v tom. Stále jsem měl a mám před očima obraz: lidé klečí před kopcem a klaní se vodě.

Přivezl jsem si kazetu moderních písničků věnovaných Ganze, něco jako pocta mladých umělců té řece. Kdy myslíš, že vznikne deska Bílé, Hůlky, Vondráčkové o Vltavě.

Ale to nejsou mladí umělci, že?

Přírodnímu rysu povahy Indů odpovídá také přirovnání, které jsem kdysi slyšel. Totiž, že Indie je evropský středověk. Dodal bych jen, že už

hodně stříknutý kolou, v Kalkatě podkopán metrem a kompletně prošpikován signály mobilů. Před třemi roky jsem jeho zvonění nezaslechl nikde, letos se nakřápnuté melodie mimo jiné Beethovenovy pro Elišku, rolníček či nádherné mantry Maa Gange ozývaly ve vlaku i na ulici. A Indové to zvedali, křičeli a oči jim zářily. Chci říct, že jsou už zasažení. A chtějí být Západem sežraní úplně. Nedělám si iluze, že za pár let nebudou jako my – úplně stejní kokoti, kteří musí vydat obrovské úsilí jenom na to, aby byli vůbec normální.

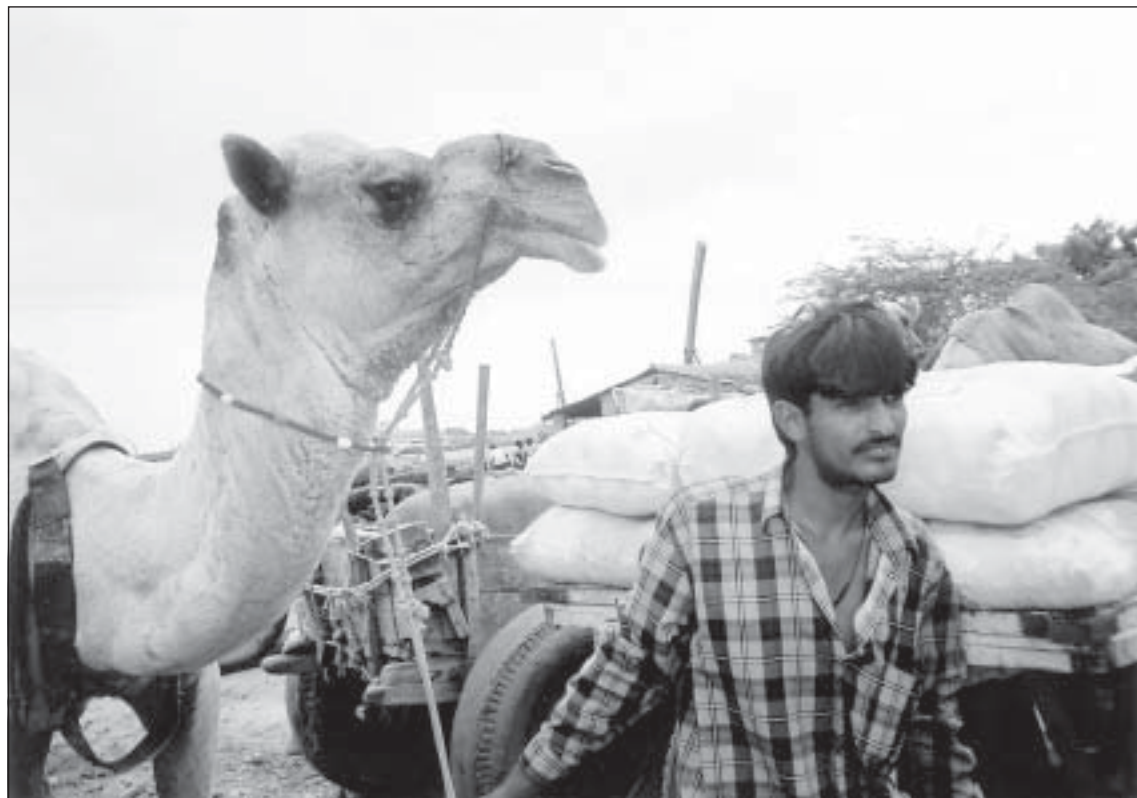
A taky mám z Indů pocit jako by pro ně byla duše, je-li jaká, věcí denního užívání. Nepřečenují ji. Je to dáno už fungováním jejich společnosti, v níž má každý člověk do značné míry od narození nalajnovaný svůj osud. Chudák nejspíš zůstane chudákem. Mladík z kasty rolníků si nemůže vzít bohatou maharádžovu dceru a pravděpodobně bude do smrti s motýčkou v ruce zápat s půdou. Indové to berou. A přestože je řada z nich nespokojená, ani bys to na nich nepoznal. Netrpí depresi, které by je přikovaly k vlastnímu neštěstí. Jen když jsi s někým delší dobu, možná zaslechneš něco jako zamlčený vzlyk. Camus si do deníků a do mé hlavy poznamenal, že ho děsí, jaký význam se přikládá duševním pohnutím. Tím je samozřejmě nechtěl bagatelizovat, ale spíš očistit.

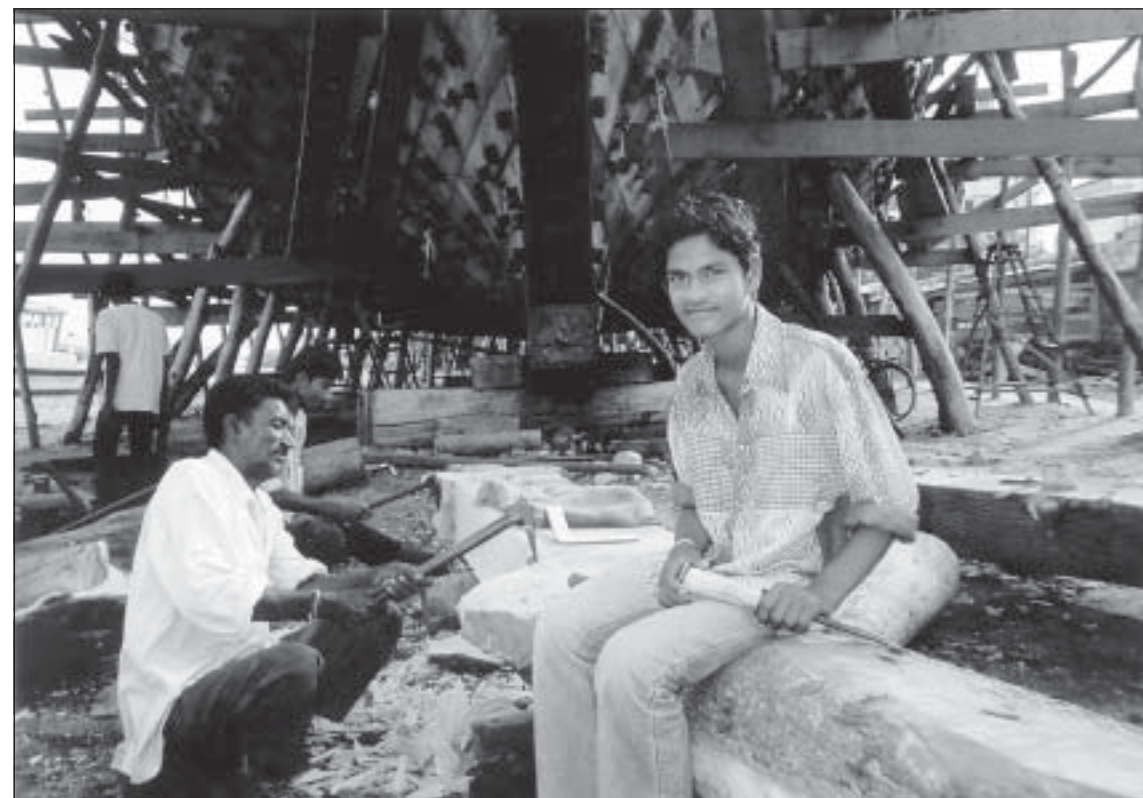
A jak jsi k lidem přistupoval? Přece jenom byl jsi Evropan v Asii...

Dodnes nevím, jestli se skláněli oni ke mně nebo já k nim. Pýcha, soucítivá nadřazenost, snad blahosklonnost jsou svůdné a nebezpečné polohy. Zvlášť když na každém kroku čelíš pokušení. Skupinka chlápků si vyjeveně prohlíží automatický foťák pro idioty za tisíc korun, spousta lidí bez dechu až závistivě sleduje tvoji ruku při psaní, někteří indičtí vysokoškoláci si myslí, že je Evropa v Americe. Orwel dokonce tvrdil, že člověk nemůže pobývat v cizině v poklidu, pokud neopovrhne domorodci. Myslí, že jsem jimi neopovrhoval. Poznal jsem ale, jak se to dělá.

A co indická chudoba? Ta „velkolepá“ bída musí s člověkem zamávat.

Nedovezl sis v batohu nějakého Marxe? Není ta naše vylizaná demokracie vlastně přepych na hovnovém poli? Já například si nejsem jistý, jestli bych po návštěvě Indie ještě někdy obhajoval nedotknutelnost soukromého vlastnictví.
Až tak jsem neuvažoval. Měl jsem co dělat, abych viděné nejdřív ustál, a potom rozhodil. Ale moc dobře ti rozumím. Mnoho indických států má už řadu let komunistickou vládu, zejména jih, v čele s Kéralou, je hodně levicový. Donedávna vládli proletáři i v Kalkatě, která je svojí bídou pověstná. Tisíce lidí tam žijí doslova na chodníku, slumy jsou pro ně přepych. Jeden inteligentní chlapík na nádraží v Trivandrum, město nedaleko nejjižnějšího cípu subkontinentu, želel při našem rozhovoru toho, že se rozpadlo Československo, a hlavně, že už nejsme komunistická země. S mým tvrzením, že minulý režim fyzicky likvidoval opozici, nesouhlasil. Zato já jsem musel kývnout, když říkal, že demokracie je rájem pro dravé a bohaté, zatímco chudí, on použil tuším slovo normální lidé, mají utrum. O stejné téma jsme v řeči zavádili s majitelem obchůdku se starožitnostmi v pouštním státě Rádžastán.

Ten pouze řekl, že komunisty nemá rád, že nevěří Rusku a ať dojdou i zítra, že zase pokecáme u čaje.

Jak komunisté v Indii fungují si netroufám říct. Dřevěné boudy s rudými prapory, v nichž polehávali funkcionáři strany, na mě působily spíš komicky. Ale bylo jich hodně.

Promiň, ale ty tvoje výlety na mě svým způsobem dělají dojem jako touha spáchat neúplnou sebevraždu. Odjedeš na druhý konec světa bez hodinek, bez mobilu. Nikdo doma neví, kde právě jsi, jak by ti mohl vůbec někdo v případě nutnosti pomoci?...

Zas až tak dramatické to není. V každém větším indickém městě je dnes internetová kavárna, ze které můžeš za pár šupů poslat zprávu mejlem a ještě si proleťš čerstvé lidovky například. Je fakt, že já jsem o sobě moc vědět nedával – jednou jsem zavolał rodičům. Shodou okolností a k jejich velké úlevě dva dny po zemětřesení v Kašmíru. Tou dobou jsem se pohyboval v Himalájích, zhruba osmdesát kilometrů od místa, kde se trásla zem. O katastrofě jsem se ale dozvěděl až po třech dnech. V zapadlém obchůdku v podhůří si znuděný prodavač četl noviny a ukázal mi v nich fotku velkého domu v troskách. Islámabád, zahlásil, dvacet tisíc mrtvých. A přešel na kriket na poslední stránce.

Pokud jsem si všiml, taks byl před odjezdem hodně vystresovaný a řešils to pitím.

Poslední období před odjezdem se mi konzumace alkoholu opravdu trochu vymkla z ruky. Nepochybně i dílem nervozity z cesty. Takže příprava veškerá žádná. Boty jsem sháněl až cestou do Prahy a kdybych od kolegů v práci nenafasoval firemní větrovku a v poslední dědině pod šestitísícovkami si nekoupil čepici a rukavice, asi bych v himalájské chumelenici zmrzl jak to sobolí.

Jak jsi obstál se svojí ehm angličtinou? Domluvil ses bez problémů?

V Londýně by to bylo horší. Domluva vážla jenom v některých městech ve státě Gudžarát, kam nejezdí moc turistů, a taky v himalájských vesničkách. Tam jsem musel při kupování například tří banánů použít ruce i s displejem prstů – palec, ukazováček, prostředníček. Čaj se v hindštině naštěstí řeckem čáj.

Co sis dovezl? Nemoci či knížky, nějaký kalkatský Tvar třeba? Co Indové a literatura? Setkal ses tam s nějakými autory?

Když jsem v knihkupectvích v Ahmedábádu sháněl knížky poezie, většinou se mě prodavač nejdřív zeptal, co jsem říkal. Na pikosekundu se potom zamyslel a už uvolněně a s úsměvem odvětil, že básničky nevedou. Gándhídhm, Bhudž, Džajsalmér – nic. Až když mi švec na ulici v Džódhpuru spravoval roztržený batoh, přičápl si k nám solidní pán. Proseděli jsme na zemi kus odpoledne. Překvapil mě sugestivním a přesným popisem proměny mysli po dvou cigaretách afghánského hašiše, já jeho otázkou na knihkupectví, kde prodávají indické básničky. Řekl, že ví. Nakopl černou silniční hondu a začal ve stovce klíčkovat

mezi troubícími auty a tichými krávami. Zastavil před třetím obchodem s knihami. Otrávení vedrem a neúspěchem v předcházejících dvou jsme vešli dovnitř. Prodavač chvilku přemýšlel, pak na dvacet minut zmizel vzadu a vrátil se se dvěma knížkami básní. Autory Gulzara a Anuraga Mathura přeložené z hindštiny do angličtiny jsem si dovezl domů. V každém městě jsem se potom ptal lidí, jestli tyto básničky znají. Nikdo nevěděl. Indové preferují tanec a zpěv. Závidím jim to.

Jak ses vyrovnával se samotou? Zlobil tě chtíč? Co ženy v Indii?

První měsíc jsem měl opakované zdravotní problémy, takže energie padla na uzdravování. Ten druhý ze mě chtíč vysublimoval zřejmě někudy jinudy. Ale pár nádherných žen jsem potkal, něha z nich jen sála-la. To jsem si připadal jako chřestýš v akváriu.

Casanova by z tebe asi moc nejásal. Chceš se do Indie ještě vrátit?

A neuvažuješ o tom, že bys tam zakotvil natrvalo?

Určitě se tam ještě vrátím. Láká mě severovýchod země. Státy Sikkim, Arunáčalpradéš či Ásám jsou schované v zalesněných horách, kde ještě na několika místech žijí původní domorodé kmeny. Oblast je taky bohužel docela hustě osídlená vojáky. Čína namlsaná Tibetem v šedesátých letech vtrhla v těchto místech i do Indie a zdejší armáda měla co dělat, aby ji vytláčila zpátky. Od té doby celou severní hranici hlídají mladí kluci s historickými zbraněmi.

Ale není takové přemísťování Libigera z místa na místo zbytečné?

Nesouhlasím s názorem, že při cestování jenom přemísťuješ sama sebe. A protože se stejně vrátíš, tak vlastně ani nemá smysl nikam jezdit. Navíc tak daleko. Většinou to říkají lidé, kteří ještě pořádně nevystrčili nos zpod sukně matičky Prahy a přilehlé domácnosti. Na jakémkoli cestování je totiž přínosné, že uvidíš svůj život z odstupů, lépe: z nadhledu. Věci najednou začínají přiznávat barvu, když zůstanou nějakou dobu bez nátěru tvých přání a obav. Dokážeš být nestranný při ohledávání studené mrtvolky poslední velké lásky, nezaujatě uvidíš, že práce, kterou děláš, není zase tak hrozná, že rodiče mají přece jen někdy pravdu a že strach ze smrti je třeba jenom jinak pojmenovaný ne-naplňný život.

A když zvětíš měřítko, můžeš tak uvažovat o městě, zemi, světadílu... Jako bych se právě odstupem mnohem víc přiblížil našemu krásnému, i když někdy zaprděnému kousku planety, který má dnes jméno Česká republika. Poslední, křišťálově čistou básničku své knížky S lodí jež dováží čaj a kávu končí Konstantin Biebl veršem: *U nás je studená pitná voda*. Šalda se ve své recenzi na sbírku ptá, jestli autor musel za tímto poznáním cestovat tak daleko, až na Jávu. A hned si odpovídá: Musel. Neboť vzdálenosti jest mu potřeba jako spolupracovnice.

Ve vlaku z Džódhpuru do Hardváru tajenku života samozřejmě nevyluštíš. Uvědomíš si ale, že můžeš existovat i bez té vylučtiny, aniž bys kvůli tomu musel sám sebou opovrhovat. To už ale mluvíme o hodnotách, které na cestách dostávají vždycky pořádnou masáž.

Jak teda vnímáš po návratu z takové cesty středoevropské či tuzemské hodnoty? Nemáš problémy s tím se zase vrátit do normálního života?

Poprvé to bylo horší. Nejdříve mě naplnila radost, že jsem definitivně pochopil, a tehdy jsem si myslel, že tím i porazil princip fungování naší společnosti. Tu virtuální hru, kriminalizování smrti a hanění samoty. Do půl roku mě to ale semlelo. A rovnováhu mi snad zase vrátila tato cesta. Alespoň prozatím. Ze všeho nejvíc si teď chci vyřídit účty s krajinou. S lidmi budu bez hořkosti, bez naděje...

(Ptal se Jaroslav Kovanda)

Milan Libiger

Vypadal jak Přeučil

Ládoval se ve vlaku rýží a s plnou pusou na mě vyprsknul několik mírně nedovařených zrněk i s kari. Pochytil jsem zhruba toto: Ty nic nemáš? Co budeš jíst? Kde sedíš? Na příští zastávce ti něco koupím a přinesu! Na *bring* jsem dostal zrnkem do oka a ukázal jinam.

Třeba krávy

Krávy zápasí na silnici. Šíje k zemi, šofary před sebe. Když jedna druhé prorazí oko, většinou zasáhne i mozek a boj končí. Jsou to harcovnice, hlídají se. Přetlačovaná. Mohutnější s velbloudím hrbem má převahu, o zadní nohy drobnější škrtnul autobus. Indové přeparkovávají své skútry a nezvykle zuřivě na zvířata pokřikují. Chápu až teď. Menší samec při dalším ze svých úhybných manévrů nevydržel a cáknul svůj lavor touhy doprostřed ulice. Dopravní provoz mohl vzápětí pokračovat.

Psi

Spí, před čenichama z drsné gumy čisto jako by šňupali prach. Jen co je přetřu svým stínem, začínají zuřit. Přidávám do kroku, bojím se vztekliny a kleju. Smečka zrychluje. Sprintuju i v myšlenkách. Který Dvořák slyšel v psím štěkotu hař?! Co za Čapka v něm vidělo přítele člověka a hračku! Vrážím do chlápka

a lezu na plot, který natíral. Trpaslík odvahy vystartoval tryskem po obratlích a třese se pod temenem jako poslední švestka.

xxx

Nápis na vodárenské věži v pouštním městě Džódhpur: AIDS IS CURED, TEL 0524 2584 96.

Dentista

Vešel do bufetu, otevřel na stole kufřík a postupně z něho bral zubařské náčiní, které právě potřeboval. Šperhákem řádil v zakloněném prodavači nejděle. Hosté, které zatím obsluhoval malý chlapec, utvořili kolem páru veselý hlouček. Když zubař vytáhnul z kufříku něco mezi nůžkama na maso a štípačkama, přestal jsem jíst. Hlava nešťastníka se trásla, klátící se loket vyrůstal z pusy, svaly se napínaly, první kapky krve tmavly v prachu...

xxx

„Óm maa Gange máta, sri óm maa Gange máta,“ rajská melodie s gruntem fotbalového chorálu odvedla ženu do třinácté komnaty. Její tělo se epilepticky zmítá v Ganze, zatímco rybina stojí v chladu noci a davy zpívají. „Óm maa Gange máta...“

xxx

Lužnice se vlévá do Gangy. Jako když jazykem zkouším monočlánek.

xxx

Půl dne údolím nahoru, v patách psa myšlenky, že se žádný kruh v životě neuzavírá. Že snad zůstává jen otevřená cesta prvoků. Plavba tmou, stále vpřed, poslepu jako bakterie. Trochu Kerouac, trochu učebnice přírodopisu.

xxx

Kolikátého je? 11., 12., 13. října? Nevím, ptám se nosičů. Odpovídají: 11., 12., 13. nebo...

Pár minut

Vyfotil jsem si sadhua, jak se klepe zimou nad doutnající plechovkou. Chtěl za to peníze na čaj tak hlasitě, že jsem mu už před hloučkem lidí dal deset rupií a utekl do chrámu. Obřadník si mně přitáhl za větrovku pod krkem, udělal mi tečku na čele, nasypal oříšky do dlaně, do kapsy strčil květy a polil hlavu ledovou vodou. Pak začal neuvěřitelně rychle drmolit zřejmě modlitby a bouchat mne do ramene. Zopakoval jméno mého otce a máti a chtěl čtyřicet rupií. Vydoloval, že mám bráchu. Další herda a pětka navíc. A mohl jsem jít. Venku už šero a několik žebráků, kteří na pět rupií hleděli jako na almužnu. Holčičky s květinami se klepaly zimou, rozpůlil jsem jim banán.

Cigarety

Třicet denně. Když nekouřím, připadám si otevřený jako lesní lapač škůdců. Cigaretu ve mně ale osvítí všechna spící vajíčka vetřelců a vrátí jistotu.

xxx

Je to jako pohádka o králi, který nosil batoh s knihami i na záchod, aby byl moudrý. Já, hlupák, táhnu do Indie deset bichlí, které se mi navíc do všeho pletou. Když pokuřuju na římse a čekám na rozednění, Sartre mi z pařížské kavárny vysvětluje: „Existovat, znamená pít bez žízně.“

xxx

Poslední noční chvíle jsou krátké, velké až milosrdné. Zatímco soumrak budí stesk a touhu, umírající noc zve k vyvanutí. Bledá, nasládlá návnada věčnosti. Mókša.

Žebrák

Na západě zhasly hory
noc zčernala vagón spí

stařec však na bílé holi
má zvonek cyklistický

Probuzení

První pohled
škrtnutý gekonem

z pusy druhá
čelist švába

xxx

Slunko
svítí svatí
muži odpočívají
ve stínu svých
těl

xxx

Stánek s čajem
jako modlitebna
ranní opar
vyvolávač loví
netopýr na kandelábru
který zhasíná

minarety vypitých
skleniček

Gabriel A. Levický

Ludia, ach Ludia (Stačí to?)

Krv vrie
Už nemá kam obehovať.
Vy si skutočne myslíte,
Že každé ráno je to isté?
Kedy ľudia s mozgami požičanými od McDonalda
A svedomím vyprázaného kurčaťa
Uprene pozerajú na východ slnka?
Tlstý, hlúpi, ohavní a agresívni,
Obviňujúc všetko:
Rasu, vek, choré veвериčky,
Špinu a 99 centové obchodíky.
Pribití na kríž
So svojími i-pod maškami,
Gumovači hláv,
Ovoniavajúci a rozmazávajúci
Svoje nočné výtoky,
Utierajúc si mokré prsty do K-martovských jeansov.
Zaživa požierajúc vlastnú krajinu.
Vidím opakujúcu sa evolúciu hovoriacej ryby,
Ktorá sa významne mení
Na pomýleného cvrčka.
Sľuby lepšej budúcnosti sa nachádzajú na
2-dňovej zvráskavenej pizze.
Zázrační šialenci nás inšpirujú,
Aby sme boli normálni.
Nakazené noviny, farbivo nie je ten pravý jed.
Skúste liečivo nájsť na toto.
Zatiaľ čo ľudské karikatúry na 8. avenue
Žobru pre použité porozumenie.
Nepriateľské stopy v horúcom asfalte
A
Priateľské šváby.
Umelá koža, ktorú treba držať v ľadničke.
Náhodne urobené deti,
Ktoré nemajú nič iné len svoju kožu
A
Šialených detských rodičov.
Revúci, poďobaní teenageri,
Snívajúci o viacej bezsexných noci.
Verejná doprava v New Yorku,
Kde si kokoti uverejňujú svoju poéziu

V starých vagónoch
A uskladňujú svoje peniažky v bankách,
Kam netreba dochádzať.
Ludia, ktorí si myslia, že 60. roky
Boli časy, kedy
Pútnici začali zvracať,
Zrodila sa dvoj-čepelová žiletka
A je to výročie upečenia
Bagelu so všetkým.
Vľavo, vpravo, v strede, nakrivo.
Furt je to tá istá poviedka.
A práve kvôli tomu majú na streche Bieleho domu
ostreľovačov.
Koniec sveta musí prísť,
Keď klauni poučujú, ako sa máme správne, slušne
obliekať.
A čo sa dá povedať o tých neuveriteľne tlstých
rapistoch
So smradľavým dychom a zlatými spodkami
A o ich reťazovej idiotštine?
Kto im to raz všetko povie?
Pištoľové náboženstvo vymyslené len preto,
Aby sme mohli pretiahnuť hocikákeho boha.
Zeleného, červeného, žltého a tak trochu ružového.
(furt je na našej strane),
Aby sa lepšie a bezpečnejšie cítil.
Pokrivenci s vidinou,
Visionári napadnutí besnotou,
A toto všetko,
Kedy ľudské stopy na mesiaci sa trochu pohnuli.
O chvíľu už začínajú tančiť,
Zdvíhajúc mesačný prach,
Všetko obaľujúc a pokrývajúc až do zmiznutia,
Vyťahujúc z nás to všetko najlepšie.
Stačí to?

(New York, september 2005)

Rafał Wojaczek

Úvod do nauky o barvách čili Malíř malující v noci

(Kazimierzi Jasińskému-Szelovi)

Na straně pŕlnoční, fialovou navrch tedy:
pólu – Bohu čelo ať ochladí ledy.

Spodek obrazu jak v duze červený
je má smrt, by mu dýchala na nohy.

Barva v rohu jak duhy parodie
toť smrt z profilu, ale tatáž to je.

Barva rámu, jež není žádnou barvou,
ale jen barvy předtuchou – vzpomínkou,

toť marginální smrt, nutná aby
Bůh styl doladil, vnesl úpravy.

Pokud jde o barvy, jež postrádáme,
ony jsou taky – pouze v jiném chrámě

jako vitráž; život nový za úsvitu
sluneční ruka probudí tu.

(10.–11. 12. 1969)

Polonia restituta

Domy šedé domy kde nikdo nežije
ještě je nehotová odvaha i naděje

Jizby prahnoucí jizby milostné po kolébce
láska však snem na východ od Visly teprve je

Ještě se plete se smrtí jako noc se dnem
rozbřesk ještě neví možná že soumrakem je

Však letec nad šedou zemí co vyplakal oko
druhým vidí už sluncem visí a pod ním Polsko

Lid přes Bug se plaví kočovníci na pontonu
muži na ženách za nimi koně hrabou vodu

A aby pluh nezrezl krájí už žírnou půdu
a než rolník zaseje oplodní ženu

Lotec sedě na mezi sepíše zákony
beruška chodí mu mezi písmeny

Siamské sestry

Třináctileté životy jsou srostlé zbožně
v společné smrti: věříš, že jistým nástrojem,
pronikavým jazykem oddělíš od sebe?

Tesklivá kůžička rozdělení tu ránu
zajizví: myslíš si, když vidíš vyleštěná
až k nahotě tílka, která leží na tácu

stolu na operačním sále této básně.
Ale ty chceš na Kavkaz. Ale vidíš jasně:
ruka jedné, stále delší, z listu na zem kane

všemi oteklými trubicemi žil.

Je to hnusný nátěr: ta barva vteřin
a počítáš se slinou z úst tekoucí

– a ještě šíří smrad. Tak už nečekej: zbožným
myslem jasnovidným si označ smrti strany
levou a pravou: řež – a hlavu dej do zástavy.

(únor, březen 1968)

Věčná aktuálnost – nejvyšší ctnost umění

Společně jste vzali svoji mrtvou sestru
jeden za nohy druhý za hlavu ji chopil
a odnesli jste ji nedaleko Hle právě tu
v koutě dvorku jste ji složili

A složili jste ruce k modlitbě
jenže slova chyběla vám Nějak
se vám vykourila a tak v té zlosti
vrhli jste se na ni a znova

probudili: mezi nohy zatkli hůl od smetáku
až otřesena tím násilím otevřela oči
a vyřkla nějaké slovo Usmála se

a vy s křikem: děvka jaká děvka
bez modlitby jste utekli vystavující
ji v tom koutě následující smrti

(1964)

* * *

Milenci mí mrtví básníci
leží pod drnem u mých nohou.
Zimou se tlačí pod deku.
Krouží v roji rozčilených much
nad kýblem kam jsem hodila menstruační tampon.
Věším kalhotky na šňůře visí Jesenin.
Beru phanodrom tabletku krade Trakl.
Když otvírám oči vylétá pták
andělská Keatsova duše nad vodu spánku.
Jejich smrt je čárka, cpe se do rytmu verše
a neustále mi počítá slabiky.
Usínám s jejich jménem na ústech a s nimi
v ústech, po boku, v rozkroku a teplé děloze.
A dokonce teď mi kterýsi píše tato slova:
„Pochválena buď pochva Tvá, Madonno.“

(Přeložil Václav Burian)

Milenka oběšeného

Milenka oběšeného
pohlíží do jeho očí
vidí se v jeho spánku

Milenka oběšeného
zbavená studu
v dřepu u jeho hlavy
rodí nemluvňátko
s černou tváří

Milenka oběšeného
s tváří černou od bolesti
dítě vejpůl roztrhává
Milenka oběšeného
vlastní prs saje
Nehty
po sobě

Milenka oběšeného
celá v jeho spánku je

(23 III 1966)

Já, Kafka

Přerostlo mě
srdce
jsem celý uvnitř
kořen

Bílá tráva
mi roste
z úst

Julie dcerka zabijáka
po otci
vycvičenými rty
pěstuje moji nemoc

(1966)
(Přeložil J. A. Pitínský)

Volný verš

Co takhle
onanie

V kuchyni, u dřezu
aby se dalo potom sperma lehce spláchnout
Utřít se utěrkou
Zapnout kalhoty

Vy
to pokládáte
za vhodné téma
dokonce nejvolnějšího verše
Říkáte že se v tom nevyznáte
že to neprovozujete

A zdalipak máte bradavici
Takovou divnou
vedle té pravé
dva centimetry nalevo možná trochu dole

Která je jenom podkožní bulkou tuku
A nedá se podomácku odstranit

(Přeložila Soňa Pokorná)

* * *

Kdo je ten ze zrcadla na zdi?
Není to žena a též ani člověk
Mlhy, je tak nelítostný k sobě,
Že list v almanachu doposud je prázdný?

Kdo je ten, jenž z mojí sklínky pije
A není přítom opilcem, a tak
Aspoň policie ho tahá z bláta
A za kumpána považovaný je?

Kdo je ten, jenž k mojí potěše
Mým perem sepisuje moje básně
A s mou ženou v mém loži spává zasně?
Kdo je ten, jenž před chvílí odešel?

Modlitba hrdinů

Na naši bídu a na naše žvanění
Na zatvrzelost v našem šílení

A na hlasitý křik plný síly
Na náš dům, který sny opustily

Na naši řeč jdoucí křivě – a ne rovnou
Na lásku zoufale nešikovnou

A na nepatrnost našeho díla
Na noc mŕ a zášť, jež se do dnů vlila

Na naše mistry bezradné a smutné
Jakož na soudce ponuře ukrutné

Na ubohé umírající matky
Skrz naše viny chtějí tam či zpátky?

Na naše srdce s oteklými játry
Na naše rozpraskané pysky, na rty

Na roztřesené, osudové ruce
Taktéž na mozky v bezvýchodné muce

A na ty plíce, co jsou bez vzduchu
Na strach, jenž nedá spát, na noční záduchu

Na vše, prosím, co je naším údělem
Naše ironická Paní ohled vem

Nářek

Když matka pláče, čím je to vina?
Proklíná jméno ztraceného syna.
Ptám se – nikdo nemůže odpovědět.

A když pláče syn, je snad vinna matka?
Je vinna tím, že ji sžehla láska,
K tomu ji žádný soudce nepřivede.

Ó, kdyby hrom krve božské málem,
Ten slepý hrom krve poctivě otce znalé
Nedosáh na důvěryhodnou noc Tvého lůna,

Kdyby se červíkem nezmocnil v rámci boje
Tvého vajíčka, nevznikla by ani moje
Ani Tvá bída – a nekonečna že je plná.

Rýmy na ubohost

Rozum říká: úsvit je znak potopy
Řečí básníků to mohu pochopit

Dávno zesnulá matka píše dopis
Světlem, v němž se má krev neutopí

Milenka se zkurvila – provdala se
Semeno hledá svoji inspiraci v mase

Zděděnou půdu oseli špatní sousedé
Kálet na tradici – i to jazyk dovede

A dopis pláče, umění lká: Běda!
Ruka opouští pero a nůž hledá

(březen 1970)

Ve smrtelné potřebě

Obrazy a slova, země a nebesa a ještě
Mozek a krev a semeno, chléb, voda a vzduch
s deštěm

Muži a ženy, ptáci, ryby, hmyz a červi hnědí,
Židé a Eskymáci, Černoši a lidojedi,

Pušky plus projektily a také dělové koule,
Nervy, stahy, revma, mrtvice, z rakoviny bolest,

Zločiny a filantropie, šílenství, sny s děvčátko,
Ústava a vězení, soudy a cely, zahrádky

Jordánské, parcely, parky, květinové záhony,
Redakce a policie, ti, co hlídají zákony,

Poezie a obřad, milostné romance a oběžníky,
Tečky, čárky, mezery, apostrofy a středníky,

Rýmy a asonance, básně namáčené v krvi –
To vše mě odmítlo, neboť jsem nikde nebyl prvý

A tak ve smrtelné potřebě nevěda už, kam se vrátit,
Vymyslel jsem si Wojaczka a ten v tom jede se mnou

(Přeložil Norbert Holub)

Richard Kitta

O zakliatej muche (o mne)

Za tisíc rokov
sa vôbec nezmenila.
V splne žiarovky
je stále neobyčajne krásna
mucha,
ktorá ma dobehne
v krajine krivých tapiet.
(nado mnou visí lepkavý Muší)
Človek
si pred ňou nedáva Bacha.
Už sama o sebe je osudová.
Pristane mi
do ucha. Malá

mäsiarka s dobrou výchovou:
prelietavá, milujúca všetky prejavy
hovnokultúry.

(nado mnou visí lepkavý Muší)
Jej peha s vysokým pėhá
na piatej nôžke
skončí v mojich ústach.
*(chcem ju
rozpustiť zbožkať
spraviť z nej obyčajne krásnu
ženu záclony
tam vonku zlovestne búchajú o jazyk
sa obtiera blanami vrtuliek
sosáčikom
ma po boz ka la)*
Rozprávka sa práve začína
kaziť:
moje kosti boli vždy drôtičky,
moje srdce motorček
a ruky odjakmŕtva kmitali.

V bzučiacej symfónii
podo mnou
visí lepkavý
muší

cintorín.

Pelikán

neskutočne čierne
nepreniknuteľné
more maternica
pena navrchu more márnica
v stotine noci

sútny z mesiaca

koľko pôrodov života
podoby vody
koľko úmrtí schránok
začiatkov koncov
(toľko) divnovečnosti zabudnutej v čiernom

bielučké zárodoky
jeho bosých krídel

Zeno Kaprál

Snopy

Když zakolísá rytmus, je to
na pováženou, zpozorni!
Jak duchaři co ruce spletou
nad stolečkem a zdřevění.
Jak sedláci na mlatu s cepy
ve starodávném postoji.
Jak hidalgové na útěku
před lidmi vědy ve zbroji.
Jak jurodiví ze stepí
a kopí, ohně planoucí
nomádkým větrem proletí
do pravoslavných voskovic.

To fukar hučí. Ale s ním
se monotónně sune zem.
Máš dost sil unést předsevzetí
klást slova, jedno za druhým?
Jaká úleva pro dílo Smrti.
Jaká pomoc té nemluvně.
Ráda všech zásluh se vzdá
ve prospěch svalů tvých zad.

Sloup

Jak šramlu co hrát zapomíná
přehlušit má-li pašije,
jak zvonu letícímu z Říma
hosana aby odbíjel,
jak ospalku co neusíná,
ba, vymnut z očí, ožije,
jak divě co už nedojímá
své starodávné ctitele,
jak matce, jejíž spoluvina
krev pelikána prolíje,
jak děcku, které ruce spíná.
Tak svátečně mi je.

Ach, jen to řekni, nestyď se!
Jsi infantilní ve vědě
a ke všemu co beránek
lneš jako umělec.

Vyznej se z hříchů raději
a bubnuj, jako za moru,
ať Všemohoucí ráčí vzít
ovčí lid k sobě nahoru.

Faun

Na flétnu vábím bůžky z túje.
Však z lauru Ježíš přichází.
Lehounce listí odhrnuje,
z vyhráté révy strásá sníh.
Bojím se, šťastně přistižený
při pychu v rajské vinici
a že mi nohy lepí k zemi,
nemohu před tím utéci.
Tak nesourodé jež se vžňalo
plamenem z keře prudkého,
strmostí svou mě oklamalo:
rty zabořil jsem do jeho.
Co satyrům se zradou zdálo
teď pro ně klepu na dřevo.

Chytají lišku, její ocas
vlaje po zimní zahradě.
Ryšavou kšticí myká Jidáš.
Pod paží knihu. Zabít jde.
Kdo doženeš ho, kdo se přidáš,
kdo za rukáv ho zatáhneš?

Jordán

Nebraňte maličkým v krášení těla.
Neřádem času tanečním krokem
premianti nauk jdou odkud a kam.
Ten pohyb zvětrí jen zvířata bdělá.

I město skáče v neklidném poli.
Nebudeš pálit se ve strusce chodě.
Za domem rozkoše do téru klekni,
se solí země veď závaznou řeč.

Pozdravuj železnou neděli Páně
co větrem odjinud načechrá ječmen
do tonzur tajemných kruhů a vln
až pukne závistí profánní bradýř.

Milan Hrabal

letos na jaře

na nebi se procházejí
jako kdyby mě nebylo

jdou tam a zase zpět
pod střechou rozkvétají kaktusy

je večer a ráno a den vejpůl
ptám se kam půjdou
až se domlčí a prolnou

jenže mé *navždy* právě končí
byla to jen chvilka na rozmyšlenou
na nepřidanou
musím se prý rozloučit
umřeš-li dřív

podívej se na mě
alespoň jednou poprvé
za celé ty roky se na mě podívej
a přestaň dupat dnes v nebi
vržou prkna a hřeby
rzivé jak v Ježíšovi

vrať ho kam patří
z myšlenek se vysvobod
kašlem dej vědět
kudy poteče krev příště
až košile budou znovu pochodovat
seřazené podle barev a hodnotí
alespoň jednou se podívej

alespoň očkem na punčoše stáří

Je to věc kněží. Anebo spáchat
tak nevídané volá do nebes,
že není slyšet vlastního slova
než přejde s rámusem žestový boom.

Mneme si nad výhni studené ruce.
Kdo ale duši snoubenou s ohněm
křtil v tříšti ledu až syčela trpce
pozemským bohům hrozíc, už svatá.

Koupel

Do rosné hodinky vejde se mše.
A zatím věky zhrouť pevniny
a přesličky a vymřou dinosauri.
Uvaž to, File, miláčku lázní
u římských silnic vinoucích se k nim
jak vzhůru srdce zvedá kopí hrot
co nejdřív prach a teprv legie.

Vše silicové patří ďáblu, slyšíš?
Má je tvá špína. Zato bez výhrad.
Už lehtá tě v podpaží houba.
Takhle si lidstvo omyje kloučka
nahého pro plezír pedofilů
ve vaně na společném dvoře.
Tričko a slipy vydražil trh.

Rozumíš, File? Uprostřed zahrad
bílého města ze soli vřídla
nebeské mlhy a beránčí vlny
halit tě bude osuška hebká,
tisknout se k tvému mokrému tělu,
za křiku racků přes lýtka pleskat.

MICHAIL PISMENNYJ / Ruská poezie ve zkratce

Väčšia časť súčasnej ruskej poézie je virtuálna. Papier takmer nepozná. Básnici rozvešávajú verše v Internete ako domáce pani – prádlo na špagát. Podobná publikácia takmer nič nestojí a každý hneď vidí kvalitu básne a jej skutočnú hodnotu.

Virtuálnosť spríbuzňuje medzi sebou básnický a prírodné živly: vetry, dažde, sneženie, ktoré naplňujú životný priestor Ruska. To jest veršovanie nezávisí od ľudskej vôle, je v ruke Pána, ktorá posielala na naše hlavy vetry, vlahu nebeskú a tiež poéziu.

Najväčšou poetickou udalosťou, prevratnou tektonickou udalosťou nových čias, sa stalo oddelenie poézie od štátu, ktorý prostredníctvom stranických výborov prednedávnom hýbal útvary na ruskej poetickej oblohe a vymenúval poetických hromovládov. Básnikom je teraz jasné: žijeme ako chceme. Preto každý je sám o sebe. Ak chce písať – píše. Ak chce vydávať – vydáva za svoje peniaze a robí so svojimi vydaniami čo chce. To jediné, čo v tejto hojnosti chýba (alebo takmer chýba), je taká maličkosť ako čitateľ. Čitateľ po prejedení veršami sám sa nakazí veršovou chorobou a po napísaní malej zbierky sa vyhlasuje za veľkého básnika.

Dosť často počujeme, že básnik N. patrí do desiatky najlepších. V desiatkach najlepších sú tisíce, ba milióny. Ale každý je známy iba vo vlastnej desiatke. Som závidel zostavovateľovi Antológie českej poézie v ruskom jazyku Daliborovi Dobiášovi, ktorý čítal verše všetkých českých básnikov a pozná ich. Nemôžem tvrdiť, že poznám všetkých ruských básnikov. Myslím, že taký znalec by podľa svojich schopností vybočil z prírody.

Podľa niektorých kritérií kritici sa pokúšajú určiť aspoň skupiny básnikov. Ale ani to sa im nedarí. Skupín je oveľa viac než kritérií.

Môžeme povedať, že sa ruská poézia vrátila k svojmu pôvodnému životnému stavu, v akom má byť každá poézia. Je pripútaná k jazyku a sama sa mení na jazyk. Napríklad, keď v Rusku jedného za druhým nosili Generálnych tajomníkov zo Stĺpovej siene na pohrebisko pri Kremli, básnik Vladimir Višnevský vyriekol: Dávno som neležal v Stĺpovej sieni! To bol verš, najkratšia báseň, ktorú potom veselo opakovala celá krajina. Potom básnik veľa toho zložil jednoveršového aj viacveršového, ale práve tieto slová sa odtrhli od mena autora a stali sa porekadlom, ako keby sa ponorili do jazyku. Tak slovo básnika zjednotilo národ, čo sa málokomu darí. Myslím, že cieľom poézie je práve táto skutočnosť. Poézia má tvoriť to námestie, na ktoré sa ľud schádza, aby sa zabával alebo plakal. Po Vladimirovi Vysockom takých básnikov v Rusku niet.

Takže dnešná poézia a jazyk sa stali spojenými nádobami. Z poetického diela mimo všetkých bývalých ideologických odborov dávno nejestvujúcich stranických výborov slovo skáče rovno do jazyka a odtiaľ – späť do poézie, do rodného živlu. Básnik stráca svoju individuálnosť a spolu s ňou – meno. Nie je dôležitý autor slova, je dôležité, čo je povedané.

V týchto podmienkach jedinou prístupnou klasifikáciou poézie je klasifikácia živlov, to jest smerov. Meteorologický prístup.

Smer prvý: rocková poézia

Najsilnejší vplyv na súčasnú ruskú poéziu mala poézia rockových hudobníkov. Tento obrovský smer s nespočtým množstvom autorov a ich diel je publikovaný na každom kroku: v metre, na ulici, vo vlaku... Chlap s gitarou stojí v pouličnom priechode a niečo spieva. Forma a obsah veršov sú spravidla nulové, ale v tejto poézii to je druhoradé. Hlavne, že sa objavia dve alebo tri slová, ktoré nečakane nadobudnú charakter výzvy alebo definície života. Pred pätnástimi rokmi zahynul Viktor Coj, ktorý spieval: „Skupina krvi je na rukáve, / Moje poradové číslo je na rukáve, / Zaželať mi zdar v boji, zaželať mi: / Neostať v tejto tráve...“ To sa spievalo po Afganistane a pred Čečenskom. Básnik si už zaslúžil pomník v Moskve.

Speváčka, poetka, študentka menom Zemfira vyhlasuje: „Chcem, aby v ústach ostala / Čestná chuť cigariet. / Je mi veľmi vzácny tvoj pohľad, / Nad tvoju farbu, nič niet.“ Zemfiru prenasledujú dav. Keď vystupuje na štadiónoch, stále je vypredané.

Za najhlavnejšieho rockového básnika sa považuje BG – Boris Grebenščikov, ktorý spieva: „Striebro Pána môjho... Striebro Pána... Či poznám slová, aby som povedal o Tebe?“ Po rusky tieto biblické slová znejú veľmi pekne. Slová vynášajú človeka do niektorej svetlej iracionálnosti, preto BG je chápaný ako BOH (bog – po rusky).

V rockovej poézii najčastejšie chýba akýkoľvek formulovaný zmysel. Ale vzniká prostredie, v ktorom človek získava do najvyššej miery nespútnané, to jest absolútne voľné jestvovanie. Staví sa do polohy, v ktorej má najbližšie ku každému na svete dobrou.

Toto krátke rozprávanie o rockovom smere v ruskej poézii ukončíme najrockovejšou podľa nášho názoru pesničkou Borisa Grebenščikova Generácia zametačov. Je v nej sformulovaná podstata tohto smeru.

*Bolí sme ticho jak šteňatá,
Kým sa obchodovalo so všetkým,
Čo je len možné predať,
Vrátane našich detí.
A otrávený dážd
Padá do hnijúceho zálivu.
My sa však stále dívame na obrazovku,
Stále ešte čakáme správy.
A naši otcovia nikdy nás neklamú.
Nevedia klamať,
Ako vlk nevie jesť mäso,
Ako vták nevie lietať.*

Smer číslo dva: postmodernizmus

Genitálne aj geniálne! – tak charakterizoval istý literát stredného veku ruský poetický postmodernizmus.

Tu si všimnime ako príklad jednu najvýraznejšiu hviezdu tohto smeru menom Linor Goralik, ktorej, aj keď hojne provokuje verejnosť, nemožno odmietnuť výnimočnú serióznosť, schopnosť k širokým zošobecneniam a to výnimočne obrazovou cestou.

*Každý mesiac vidím, že posvätné miesto je prázdne v susedných
jasliach,
Lebo môj nezačatý syn krváca keď nastávajú dvadsiate čísla,
Tlačí sa bolestivo, zmieta sa, chce, aby vyšiel,
Krvou plače, šepká: mamička, ja by som sa ti zišiel...*

Postmodernizmu nedostačuje telesný priestor. Každý vonkajší somatizmus je rázne odmietnutý. Postmodernistický básnik, sťa chirurg, hľadá chorobu vnútri živého tela. Verše vyvolávajú hromadu literárno-historických analógií. Nevedno prečo sa v pamäti vybavuje rímsky cisár Nero, ktorý vytrhol maternicu z vlastnej matky, aby sa poďíval na miesto, na ktorom začal svoj život. Postmodernizmus je nanajvýš tvrdý alebo nanajvýš bláznivý. Ale zároveň prináša niečo celkom nové, nebyvalé v jazyku a v pojmoch. Zatiaľ sa to formuluje iba v obrazovej sfére, v strašných ba otrasných obrazoch-odrazoch nášho života.

*Vyberieš sa pred desiatou
kúpiť si cigarety, –
a tam sa až zmieta všetko živé jarnou radosťou.
Vo tme šuchotajú kriky,
chystajú sa kvitnúť.
Psom, čo prežili, susedka dáva po kosti.*

*Obloha je vlhká, taká,
ako keby ju opluli.
Jarná,
veľmi modrá.*

*Od tepla hučí v hlave
a srdce skáče:
„dívaj sa, dívaj sa –
celý život máš pred sebou“.*

Ako že je to strašné, Pane.

Možno sa moje slová budú zdať divné, ale je v týchto veršoch niečo z Čechova. Aj poviem, čo práve: moment vzájomného dotyku neobyčajnej vnútornej čistoty a neobyčajnej vonkajšej špiny. Odtiaľ pramenia všetky tie strašné hrany postmodernizmu a zdanlivá provokačnosť, tvrdosť, bláznovstvo... Vraj, postmodernizmus sme prebrali zo Západu. Nie je to pravda. Je náš, domáci. Vonia či smrdí na nás. Je to jav nový, kritici ho nestihli pošliapať, zatiaľ v tomto básnickom poraste blúdila.

Pristupujeme teraz k tretiemu, najrozšírenejšiemu smeru, ktorý by som nazval *vlasteneckým ruským*.

Nie je to, pravda, smer v skutočnom slovazmysle, ako nemôže byť smerom more. Hlavné je tu nie hľadanie nového, ale vyjadrenie prastarej bolesti za matičku Vlast, ktorá už tisíc rokov zaniká a ktorú stále treba zachraňovať. Koľko len krokodílových slz bolo preliatych vo veršoch o ruských poliach a lesoch, o brežách a boroviciach, o ruskej žene a dievčati, ktoré na kopci máva šatkou! Keby slová týchto veršov sa premenili na kamienky, mali sme v Rusku najlepšie na svete dláždené cesty. Podobné verše sa písali, píše aj budú písať možno vždy. Nikto ich nečíta, ale vznikajú, ako vzniká burina, ktorá dobre rastie tam, kde sa nechodí. Básnici tohto smeru spravidla nepíšu voľným veršom. Všetci sú nábožensky naladení, ale občas sa tak rozčúlia, že sa dopúšťajú nekresťanskej krutosti. Z ich nedozerného množstva vyberieme jedného, možno nie najprudšieho, ale zato najtalentovanejšieho, najsilnejšieho teraz v poetickom zmysle a preto i populárneho. Je to Gennadij Ruskov, ktorý o celom svojom prúde povedal toto:

*Osirelosť je strach pred každým mávnutím.
Zbitému sa všade vidí päť.
Ja som pero aj páperie, privábený vták,
vreckový kanárik, ktorý prosťe jestvuje.
Rovesníci, majstri! Nepotrebujem nič.
Naše storočie už pominulo, týči sa za plecom.
Môj vek – moje roky, ako neskoré vyznamenanie.
Ale ja sa som na svojom osude, ako i predtým, nezúčastňujem.*

Vlastenectvo nezakrylo pred Gennadiom Rusakovom skutočný život. Výzvy k záchrane vlasti nezahmlili rozum. Vo svojich hodnoteniach je výsostne triezvy a preto, lebo je veľký básnik, je najpríznačnejšou postavou v celej dnešnej ruskej poézii. Povedali by sme, že je najnárodnejší. Je otvorený a úprimný, vlastní nedozerne širokú jazykovú paletu, farby z ktorej pôsobia ako čerstvé, nehľadiac na bohaté a dávne tradície smeru, ktorého predstaviteľom je. Výhodne sa líši od ostatných tým, že vidí viac, ako tvrdí, a preto nie je cudzí žiadnemu z tých smerov, ktoré sme tu uviedli.

Taký je v krátkych rysoch dnešný ruský poetický obraz. Mój názor sa môže zdať príliš subjektívny. V každom prípade zďaleka nezahrnuje celé obrovské bohatstvo ruskej poézie, rozmanitosti ktorej sa možno vyrovná iba poézia Číny alebo Indie. Ale skutočný cieľ, ten jediný cieľ, o ktorý sa má snažiť každé poetické dielo, stať sa námestím, na ktorom sa zide národ, taký cieľ, žiaľ, momentálne nedosiahol ani jeden ruský básnik. Posledný bol Vladimir Vysocký. Ale to sme už spomínali...

(Z ruštiny do slovenštiny preložil autor)

VLADIMÍR NOVOTNÝ / Žiji v řiji aneb Bytí ve střevech a žlázách

(*Svatava Antošová*: Nordickou blondýnu jsem nikdy nelízala. *Concordia, Praha 2005, 248 stran, náklad 500 výtisků, doporučená prodejní cena 188 Kč.*)

Obávám se a asi právem, že každý, kdo vyrukuje s tou či onou výhradou vůči nové, tj. druhé prozaické knížce básnířky **Svatavy Antošové Nordickou blondýnu jsem nikdy nelízala** (s podtitulem pro kritiky i čtenáře: Pornogroteska za časů terorismu), se okamžitě vystaví náramnému podezření z roztodivného puritánství, úzkoprsosti, škarohlídství, staromilství, antifeminismu, zapšklosti a kdoví čeho ještě. Přitom však jde toliko o text, toliko o literární text, toliko o postmoderní literární text, takže je tuze záhodno si protřít kritické oči a nahlížet přečtené čili autorkou napsané jako typické postmoderní dílko, oscilující mezi pokleslou a ještě pokleslejší literaturou za oučelem umně působiti jako veskrze současný neboli umělecký opus slovesný. Jímž také autorčina atraktivní „Nordická blondýna“ nepochybně je.

Jenomže spíše než groteska či pornogroteska je to z žánrového hlediska zvláštní parabola, groteskní nebo satirická, ale možná také nadmíru křečovitá. Jistěže to je parabola novodobého světa, zmitajícího se v osidlech své zpupné myšlenkové nedůvtipnosti a hledajícího, navlas stejně jako v jiných a dávných epochách, východisko ze slepých uliček v (komerčně výhodné!) posedlosti či umanutosti fyziologičnem. Přitom ani v novější české literatuře to není nic nového: psal již o tomto stavu věcí, a nejednou nemálo sršatě či uštěpačně, kupříkladu zesnulý Jan Křesadlo, pranic nešetřící ani Milana Kundera a pošklebující se dušičkám lidí, kteří žijí pouze svou říjí. Vylíčením analogické scenerie světa smyslů beze smyslu zaujala namátkou též Natálie Kocábová ve svém *Monarchovi Absintovi*, a teď v daném tematickém okruhu a v tomto filosofickém horizontu přišla se svou stylizovanou troškou (neboli s novým románem) rovněž básnířka Antošová.

Obecně vzato, spisovatelka ve své knize (skrývající se za autobiografickými momenty z vlastního životopisu Svatavy Antošové) promlouvá o naší nynější civilizaci jako negativisticky či vzdorupně naladěná ex-undergroundová bytost protestující, navíc vydatně poznamenaná někdejšími, dnes již klasickými futurologickými vizemi Friedricha Nietzscheho. Svět ať je zničen a pak proměněn od základu, s naší mentalitou i citovostí; buďz tedy zničen, a nechť dílo zkázy dolehne i na každičký malý a komorní mikrosvět jakékoli individuální pozemské existence. Poněvadž tenhle svět je nedokonalý, hrůzně nedokonalý, k zblití nedokonalý, a jedině, co můžeme vůči všem jeho rádobykonturám a rádobykreatcím dát ze vzdoru všanc, je vlastní tělesnost.

Ve skutečnosti však, což filosof Nietzsche nedomyslel, věře stále ještě v mozek a intelekt, nejde o tělesnost celkovou, nýbrž pouze o tělesnost orgánů vyměšujících a rozplozujících. Toť jedině, co má smysl v existenci, není-liž pravda? Proto jsou veškeré genitálie nebo analie

příkladně spolehlivým nástrojem komunikace vskutku civilizačně univerzální. Koneckonců, na tom něco bylo dosti pravdy odedávna, jenže teď se tomuto konstatování přidává málem apokalypticky bezútešný rozměr: když celý svět orgiasticky holduje svým genitáliím, div že ne jako poslední jistotě ve veškerenstvu, potom také není divu, že právě jim vydány napospas musí být i jednotlivé člověčí sudby a sudbičky. A také jsou, a jiné cesty (prý!?) není, zvláště nikoli tam, kde apollinské vědomí řádu a souvislosti je rozmetáno až na padrť dnešní civilizační dionýskou živočišností.

Ale to je prastaré dilema a dostavuje se v lidských dějinách pokaždé s naprostou neúprosností a pokaždé vede k totálnímu změnění rozmanitých přirozeně pospolitých vztahů. Také u Antošové je z tohoto pohledu zhola všechno jako by obráceno vzhůru nohama, absence vlastního rodičovství vede k tragickému či tragikomickému hledání rodičovství náhradního, třebaš i virtuálního, problém vlastního rodičovství je farižejsky vytěšňován příklonem k čemusi zbavenému žádoucí mravní a morální odpovědnosti A jedinou aurou autorčiných „teroristických“ i „neteroristických“ postavíček se poté stává pochybná aura extrémní tělesnosti. Věru pochybná, leč o to náruživěji vytvářená a o to tvrdošjněji a všemocněji destruktivní ve svých zárodcích a posléze i v důsledcích.

Duchovní svět všech aktérů této „pornogrotesky“ je k uzoufání uzoučký, je neslitovně limitován příslušnými tělesnými otvory a fyziologickými úkoji – a právě jejich prostřednictvím odevšud přýští zlobná gesta a narůstá blasfemický vztah vůči veškerému světu. Je totiž beznadějně požitkářský a stačí mu málo, proklatě infantilně málo: jen rozkoš plynoucí z obcování s našimi žlázami a s našimi střevy. Nejde o žádné pokoutní pokušení a není to kolikrát vůbec málo. Ale také to zpravidla ani trochu nestačí, ztotožníme-li se s touto ultimativní filosofií říje vždy a všude, pokud se octneme se v konfliktech s okolím nebo se samým sebou. Pak ale snadno přicházíme o to skutečně jediné, co máme: o pocit osobnosti, alespoň o zdání individuality. Kdo ze všech „teroristů“ Antošové však o ně ještě stojí? Je to přece svět bez lásky a není tu nikde ani láska (čili naděje) kdesi mimo tento svět.

Jenže Svatava Antošová nenapsala žádnou moralitu, nešlo jí ani o prozaickou psychologickou analýzu lidí vyšinitých a hledících na svou chorobnou a bezuzdnou vyhlodanost (bez nezbytné identity) jako na šaškovskou masku svého druhu, která jim pomůže unést svůj vzdor i svou beznaděj. Celý tento filosofický a etický problém přenesla do vyprávění, které má pobavit, nedojímat, ale upoutat, rozesmát, zaujmout čtenáře poučené jako nepoučené, duchaplné jako prostoduché, a to i vršením výjevů, které na jedné straně možná ztělesňují nějaké zlovestné znamení přítomnosti, nicméně na druhé straně jsou naprosto nicotné, pomíjivé, nanejvýš postmoderně uchopené jako příběhy zjevně modelové, vesměš vybavené jenom svou modelovostí. Pak je ale falešná celá vzdornost „teroristů“ i lidí veskrze obyčejných, jejich protest a smysl/nesmysl existence: defilují tu jen jako záminka k říjí, společenské jako soukromé, resp. jako živoucí důkazy triumfu střev nad závitý mozgovými.

Pohlaví je jen další hračkou, čteme v mottu k této knize. Leč ukazuje se, že čím víc je pouhým nástrojem, tím víc nám strojí úklady a připravuje o vše: nejen o nějakou smysluplnou filosofii života, nýbrž i o prostinké potěšení ze hry, která je zdánlivě tou nejlidštější zábavou ve vesmíru, která však také neuvěřitelně odlidštuje. Proč si potom na znamení, že svět nám patří, po vzoru románových postav Svatavy Antošové s gusem a bezmyšlenkovitě nepřipevňovat na údy růžové mašličky? Budeme to přece pak my, konečně ryzí my!

PETR ODEHNAL / Dvakrát Jiří Koten

(*Jiří Koten*: Přebohaté hodinky pradědečka Emila. *Centrum křesťanské kultury sv. Vojtěcha, Ústí nad Labem 2001; Aby dům. Host, Brno 2005.*)

Knižní debut **Jiřího Kotena** přišel rychle. V únoru 2001 se objevily dvě jeho básně v Hostu, totiž v rubrice Dílna. Stejně básně pak přinesl počátkem března toho roku Tvar (5/2001), ovšem s dalšími 17 texty. A ještě toho roku vyšla jako 4. svazek Edice elipsa vydávané Centrem křesťanské kultury sv. Vojtěcha v Ústí nad Labem Kotenova prvotina *Přebohaté hodinky pradědečka Emila*. Sbírka má dva oddíly, přičemž soubor publikovaný ve Tvaru tvoří základ oddílu prvního (13 z 20 básní oddílu, jeden text je pak v oddílu druhém). Texty publikované ve Tvaru jsou většinou pevně ukotveny datem svého vzniku, které je uváděno jako nadpis. Odhlédneme-li od drobných posunů v jednotlivých textech, zaujme nás především to, že autor dotvořil textům názvy, a to v souladu s kompozičním záměrem naznačeném v mottu sbírky: *... toho času si každý nechával zhotovit bohatě zdobené hodinky, které obsahovaly kalendář, modlitebni knihu a celý vlastní svět jejich majitele, včetně nevyhnutelných astronomických pravd...* Z básně označené ve Tvaru datem 2. 11. 2000 se stala *Hodina úvah o uspořádání vesmíru* a například báseň *Krátkozrakost?* byla přejmenována na *Hodinu krátkozrakosti*.

Úhrnem je celkových 40 textů sbírky řazeno dle názvů časově jednak v rámci dne, od rána do večera (*Hodina dopolední, Ráno, Poledne, Hodina odpolední, Večer, Za pět minut dvanáct, Večer*), jednak v rámci roku, od ledna do prosince (*Leden, Únor*, jaro a léto básník eliminoval, už v prvním oddíle pak totiž přichází *Podzim*, ve druhém oddíle se objevují *Listopad a Prosinec*). I z tohoto pohledu je vidět, že nejvíce básní má pečeť podzimu a zimy. Přebohaté hodinky tedy ve své kompozici odrážejí v mottu jmenovaný kalendář.

Prostorově jsou Kotenovy texty určovány prostředím maloměsta v severních Čechách a jsou napjaty mezi prvorepublikovými obrázky s jistými prvky idyly a vzpomínkami, současnými prožitky a myšlenkami básníka (v tom současném světě se prostor textů rozšiřuje o v samotě procházenou volnou krajinu s lesy a potoky). Prvorepublikové městečko Koten zalidňuje několika výstižně portrétovanými fi-

gurkami, kantorem, holičem, zlatníkem, zvoníkem či hrobníkem: *„Hrobník Antonín Brajgl sedmkrát / za tenhle měsíc pácil zmrzlá vrata země, / sedmkrát posvačil po krk v otevřeném hrobě / (...) / Jména mrtvých zaslechneš pod jeho okny, / každé z nich v noci křičí / sedmkrát ze spaní...“* Zvláštní místo ovšem náleží titulní postavě krejčího Emila Noska. *„Jehla, křída, náprstek, / poházené jako vzpomínky na světovou válku, / které v něm vybuchují každý den s večerem... // Krejčí Emil Nosek si libuje... / Číslice na krejčovském metru mu dnes ukazují, / kolik peněz má který z jeho zákazníků v kapse.“* čteme v úvodní básni *Hodina dopolední*, která mimochodem vyšla v Psím víně č. 16 pod názvem *Krejčí Emil Nosek (pradědeček)*.

Jiří Koten si sbírkou vytvořil své hodinky v někdejší slova smyslu. Ujasnil si v ní své kořeny: *„prkna na zmrzlé dřevěné boudě, / počítám mezery, / (...) / jsou jako řada mých předků... // Kterou z nich mohu být já sám?“* Výrazně se mu do ní promítla hospodská zkušenost: *„Prší. O hospodský stůl pleská / spodek, svršek, eso, král... / Lednový podvečer vykládá karty... // Holič se zase škrabkou pustil / do bramboru vzpomínání, padají slupky / z dětství, z mládí, z dospělosti“* A jinde: *„V hospodě díváš se na chlapy, / jak lucernami svých piv / svítí si do úst“*, v další básni *„ruka s püllitrem utahuje tkaničky / modrých žil na předloktí“*. Myslím, že se Kotenovi téměř podařilo něco podobného jako Bogdanu Trojakovi v jeho prvotině nazvané *Kuním štětcem*. Vytvořil osobitý svět (ať už v té malebnosti starosvětského maloměsta citíme například inspiraci Hrabalem a Menzlovým filmovým provedením jeho textů, nebo ne), s určujícím pohledem dětské hravosti. Trochu naivním, trochu (hravě) nerozhodným. Tuto nerozhodnost vidím v různé se formujícím motivu náhody (*„Pěsti sevržené, / ani nůžky / ani papír“*), nejčastěji se objevuje v místech, kdy se princip náhody dostává do kontaktu se světem kalendářových pranostik: *„Počítám vlhké dlaždice / v temné chodbě v přízemku. / Ličhá, / bude pršet i zítra, / sudá, / přestane“* (podobně i v básních *Ráno a Večer*). Jindy se lidová pranostika aktualizuje: *„Porostou houby, špitají báby, / v kantorově Martě zas dorůstá měsíc“*

Z dětského světa do sbírky nakukují i některé nadpřirozené motivy, holič například cestou z hospody domů *„na lávce potkal d'ábla... // (byla to koza, až přilíš živá)“*, v potoce na kluky číhá *„Hastrman? Nebo / jen pašerák nití?“* Ale dítě už samozřejmě básník není. Je to mladý muž! Objevuje svět (*„Celý svět viděný / skrz růžové brýle ženského těla“*) a chodí do hospody, přemýšlí o pomíjivosti vezdejšího bytí. A ze svých poznámek vytvořil předkládané „hodinky“.

Jiří Koten snad ještě říká trochu víc, než by báseň potřebovala, někdy zbytečně dopovídá, například v textu *Za pět minut dvanáct...* Úhrnem jsou ale Přebohaté hodinky pradědečka Emila příjemným setkáním, po němž v paměti zůstane řádka slibných veršů a obrazů. Přiznám se, že jsem se těšil na setkání další.

Nové setkání slibovaly například ukázky ve Welesu č. 17 či ve Tvaru 5/2004. Uskutečnilo se na počátku podzimu 2005, kdy vyšla v nakladatelství Host druhá sbírka Jiřího Kotena *Aby dům*.

Sbírka má tři „*volné oddíly*“, kterým předchází báseň *Aby dům...* Jak autor říká v Hostu 7/2005, inspirací k napsání vstupní básně a prvního oddílu sbírky s názvem *Dům* byla smrt jeho babičky, které je knížka dedikována. Vstupní text s anaforickým „*Aby byl dům domem, musí*“ (dvakrát je podmínka formulována s „*nesmí*“) i první oddíl knihy se snaží vymezit základní životní prostor člověka, ať už je jím dům, nebo „jen“ byt. K tomuto vymezení přistupuje autor právě po úmrtí své babičky, a proto je spoluurčováno samotou a listováním v albu rodinných fotografií či četbou babiččiny korespondence (úryvek z ní dokonce tvoří samostatnou báseň *Z dopisu babičce*).

A brzy se setkáme s verši, které okouzlovaly již v *Přebohatých hodinkách*. V básni *První noc v domě* vystoupáme s autorem do podkrovi: „*Bylo tam horko / a těla mrtvých much na podlaze šustila, // jako když si všichni rohatí leští ešusy ocasem / a drhnou je pískem z předpekli*.“ První noci v domě jsou prodchnuty osamělostí, prázdnotou, bolestí, nejistotou, chvílemi odevzdaností (pasivitou), výčitkami („*Rezatá žiletka svědomí (...) / pecen v osrdečniku / krájí na drobné krajíce*“). Je podzim, trochu sychravo. Tu a tam se lyrický subjekt nudí. Ale je tu také očekávání. Z ticha a soustředění se rodí (ve srovnání s prvotinou) přemýšlivější, rozjímavé verše, básník své okolí soustředěně pozoruje. Ta lehkost nápadů jako by ustupovala tíze existence. „*Usínáš a srdcem ti rachotí klíč. / Zamykáš v sobě: další den pryč*.“

Druhý oddíl, *Michaela v domě*, zabydluje Koten dívkou nazývanou Michaela: *Michale v okně s výhledem do aleje, Michaela chystá na stůl, Michaelino marodění (,Vidím, jak je unavená, / vyčerpaná pozorováním černých křížů / v bílých kachličkách...“)*... Kotenova řeč je zde civilnější, texty ovšem trochu sklouzávají v případě milostných tónů do banalit, kterým by snad lépe slušel dopisní papír. Jestliže v prvním oddíle sbírky se básník někdy nudil, nyní se chvílemi nudí čtenář. K tomu se navíc přidávají formální momenty. Zatímco prvotně dominoval volný verš a s rýmy jsme se setkali jen výjimečně, *Aby dům* obsahuje nejednu báseň v řeči vázané. Text je však někdy spíše rýmovačkou, což není jen otázka rytmu, ale i jednoduchých a běžných rýmů. Jako rýmovačka například vyznívá závěr básně *Michaela chystá na stůl* (v úvodní pasáži toto nebezpečí eliminoval Koten prací s asonancí, kterou využívá i v dalších textech) a básně *Michaela si prohlíží ojíněné stromy a Žárliivost (?)*. Tyto výtky se týkají i některých textů třetího, posledního oddílu.

Ten nese název *Všechny přístupové cesty*. Jde o soubor básní z cest, totiž především z cest vlakem (výjimečně elektrickou) či cest pěších, v jejich názvu se většinou objevuje místo, případně čas. Hodiny ve vlaku, pohledy z okna, odposlechnuté rozhovory, pozorování spolecestujících, čekání na nádražích. „*Na obloze probíhá vážení / mraků, ztěžklých borců před zápasem*.“ Lyrický deník z cest. „*Pes se plaší. V hubě skáče mu jazyk – přes švihadlo slin*.“

Aby dům? Čekal jsem víc (ano, moje chyba). Ale nedostal jsem málo!

IVO HARÁK / Kniha s noblesou

(*Bohumila Grögerová: Klikyháky paměti / Rozhovor Radima Kopáče/, Concordia, Praha 2005, 1. vydání, náklad 500 výtisků, cena 169,- Kč.*)

Klikyháky paměti – rozhovor **Radima Kopáče** s **Bohumilou Grögerovou** – jednak navazují na předchozí (quasi)vzpomínkové knihy autorčiny (některé napsala ještě společně s J. Hiršalem), jednak na Kopáčův děletrvající zájem o experimentální větev české literatury (a taktéž na knihu jeho rozhovorů s básníkem a výtvarníkem J. Kovandou): Od prvorepublikové (rodinné) atmosféry („Básně snad tehdy četli všichni mladí, poezie byla bez nadsázky masovou četbou.“) se meandry řeky paměti posouváme až do časů čerstvé porevolučních, v nichž jako by literatura nikoho nezajímala a slovo ztrácelo svoji váhu.

Přesvědčivé svědectví vydává Grögerová o situaci těsně před vypuknutím 2. světové války – její otec byl armádním důstojníkem. Hovoří také o protektorátu, o fanatismu některých Němců: „Než se ho podařilo zneškodnit, zabil velký počet lidí. Předtím ještě v bytě zastřelil svoji manželku a tři děti.“ O poválečných iluzích, ale také nelehké situaci osobní („Zůstala jsem se dvěma dětmi bez zaměstnání a bez peněz.“) a pozdějším vystřízlivění v letech padesátých („Procesy proti škůdcům a sabotérům, proti vesnickým boháčům a klerofašistům střídaly procesy se zrádci, válečnými zločinci, agenti a zaprodanci imperialismu.“) – včetně zklamání ze skutků někdejších představitelů takzvané meziválečné avantgardy (nejmž Vítězslava Nezvala).

Osudovou chvílí bylo pro Bohumilu Grögerovou setkání s básníkem a překladatelem Josefem Hiršalem. „Prvně nás svedl Dostojevskij.“ Bez zbytečných ozdůbek, bez několikerého natírání a lakování, bez sáhodlouhého vysvětlování svede G. málo slovy – nanejvýš několika větami – charakterizovat toho neb onoho umělce, s nimiž se potkala na cestě životem (J. Vladislav: „Nevím, který muž by se uměl o ženu tak pečlivě starat jako on – a přitom pracovat.“).

Za nejpodstatnější informace pokládám ovšem takové, které se dotýkají společné (včetně překladů) tvorby dvojice J. H. – B. G.: „Hiršal byl múzický typ, dá se říci „naturtalent“, já jsem průhlednější, není ve mně mnoho zákrutů, mířím přímo na cíl...“ Zatímco Josef obráběl, cídil, leštil text a dodával mu rytmus a kulturu, já kvůli přesnosti porovnávala Morgensternovy překlady do francouzštiny a angličtiny, sbírala a četla všechny dostupné studie o něm a pídila se i po smyslu jeho pozdější, esoterické poezie.“ *JOB – BOJ* byl náš první pokus o pojetí básnického jazyka jako materiálu. Šlo o verbální konstrukce, sestavované podle předem daných pravidel. Podkladem textů ve sbírce *Meandry* se staly některé z fyzikálních a biologických zákonů, teorie makro- a mikrosvěta a také počítačová technika. Pseudologickými metodami jsem se snažila obrátit je vzhůru nohama.“

Poněkud skeptický jsem vůči snaze B. Grögerové (a pisatele doslovu

J. Suka) vymezit odlišnosti mezi mužským a ženským psaním: způsob psaní není po mém soudu determinován generově, ale kvantitou a kvalitou talentu. K rozvoji experimentální poezie u nás v 60. letech XX. století bych – vedle kontaktů se zahraničím a vědomí, že „úzce souvisel s rozmachem počítačové techniky a komunikačních technologií vůbec“ – dodal navíc potřebu přehodnotit – po zklamání ze služebnosti umění (a umělců) v 50. letech – jazyk umění. „Člověk mé generace je stále ve střehu. Neznám jediný smyšlený příběh, byť by byl dokonale epicky zpracovaný, který by mne upoutal víc než prostý dokument.“ – dopovídá sama B. Grögerová.

Objevila-li naše literatura Bohumilu Grögerovou jako *samostatnou* autorku poměrně nedávno, není jejímu tvůrčímu vývoji docela práva. Ač tato o sobě skromně říká: „Pozice druhých houslí mi vyhovovala;“ víme, že se sama pokoušela tvořit vlastně od počátku, od 30. let minulého století. Alespoň tak o tom svědčí texty otištěné v závěru námi recenzované knihy: jde o juvenilní Touhu, Zajícův den (z r. 1958), v němž cesta po obnovení vážnosti realistického způsobu zpodobení jde přes prózu vpravdě *gramatickou* – s jemnými nástřihy surreálními – a do jisté míry také autobiografickou, a *subjektivní* cestopisnou reportáž Verona – Brunnenburg (z r. 1992).

I nad nimi by jistě jejich pisatelka – noblesní v kultuře jazyka i tom, co a o kom jím říká – pravila: „Mám za sebou šťastný život.“ –Vzme tedy, že *šťastný* neznamená v tomto případě lehký, ale: *naplněný*.

FRANTIŠEK VŠETIČKA / Kalendářní cyklus Miroslava Kubička

Miroslav Kubiček: Rod roku, Luna, Zábřeh 2005, 1. vydání, náklad 200 výtisků, fotografie M. Griga, grafická úprava a návrh předsádky Josef Lubič, 80 stran.

Miroslav Kubiček (1934) je básník z generace šedesátých let. Vysokou školu studoval v Olomouci a ne náhodou tam byl jeho starším spolužákem Jiří Pištora. Kubiček debutoval roku 1963, na začátku sedmdesátých let mu měla vyjít druhá sbírka, pro básnickovy názorové postoje nejen nevyšla, ale její autor byl navíc vyhozen ze zaměstnání. K návratu do normálního života a k publikačním možnostem došlo až na začátku devadesátých let. Dnešní sbírka *Rod roku* je jeho v pořadí sedmá.

Na Kubičkově *Rodu roku* je pozoruhodné už jeho uspořádání. Má tvar kalendářního cyklu, jenž rozdělil do pěti oddílů, z nichž první čtyři jsou uspořádány podle ročních období (od zimy do podzímku). Každý z těchto čtyř oddílů má po deseti básních, z nichž každá je sedmiveršová. Pátý oddíl je poněkud jiný, jmenuje se Smíření, obsahuje čtyři básně (opět od zimy do podzímku) a každá z nich má po čtrnácti verších (dvojnásobek rozsahu básní z předchozích oddílů). Z hlediska svého zaměření jsou první čtyři oddíly nadčasové, kdežto poslední je do značné

míry časový – všechny čtyři básně líčí cestu do Lichkova (do Lichtenau) a každá z nich začíná jednorádkovým veršem „sudetský kraj“. Ze sudetské tematiky se závěrečný oddíl vymaňuje posledními verši poslední básně: „čekáme že přijde K / ochutnáme řeč jak čerstvý / chleba / vyměřil cestu k touze a smíru / už víme kam / k podzímku víme“.

Pro Kubičkovu poezii je příznačné vědomí času, plynutí času. Rod roku je má v titulu i v tématě, ale stejně tak tomu bylo už v dávném básnickém debutu, který se jmenoval *Dny slunci*. Povědomí času je u Kubička stále stejné, podstatně se však zkvalitnil způsob jeho básnického vyjádření.

Podoba Kubičkova verše není tak zcela běžná. Rým se u něho vyskytuje dosti sporadicky, nedůsledně, jeho absenci nahrazuje nejrůznějšími způsoby. Nejčastěji se tak děje aliteračním veršem. Letní oddíl, nazvaný Rod letní, zahajuje kupř. báseň Ladění léta, jež je aliteračně založena na konsonantech l a z: „*lazurit léta lechtá / lem vody s lek-níny / leptavý podvečer lepká / zahrada jak louka za zdí / zazdí zunivé zvuky / jen meze plné chvění / lačnivě léto ladi*“. Báseň je hravě zvukomalebná, svého zvukového maxima dosahuje ve svém středu – v sousedství homonym *za zdí* a *zazdí*. Postavení obou výrazů je umocněno nejen jejich sousedstvím, ale také jejich postavením na konci a na začátku verše.

Jindy zase kultivuje Kubiček své verše tím, že je zakládá na jednorádkovém vokálu: „*puď ztuhnul tu v útlumu*“; „*tráva sálá zrána*“; v básni Ledoleden tímto způsobem spíná první dva verše: „*leden ještě ledem zebe / zvuk ztuhnul v úlu*“. Kubiček je zvukomalebností prostoupen, dokazuje to nejen titul jeho sbírky, ale také názvy svých předchozích básnických svazků – Bloudivá blízkost a Volba volnosti.

K nejlepším básním sbírky patří ty, v nichž je neuralgické místo básně podtrženo rýmem, tak je tomu např. v závěru básně Jarní pravidla: „*nesedej a nelehej na zem / zem studí jak ledová voda / voda je klamavá a zrádná / zrádná bývá jančivá láska / láska roubík i roub / roub štepujeme kopulací / kopulací láska časem ztrácí*“. Kvalita básně spočívá ovšem nejen v koncovém rýmu, ale stejně tak v průběžné návaznosti shodných dvojic na konci a na začátku veršů: zem – zem, voda – voda atd. (Pokud jde o závěrečný rým, pochybuji zda sdělení posledního verše odpovídá skutečnosti.)

Kubičkův básnický um má však své hranice, které překročeny navozují poněkud nesourodé až křečovitě představy: „*vrkavě vlní / vlnná tráva plná smetany / smetánky smetou stmění*“. Nebo: „*kňouravý déšť líně klímhá*“. Pro kvalitu sbírky je rozhodující, že stmeliny tohoto druhu v ní zůstávají na okraji.

Miroslav Kubiček je básník úspěšného slova, jehož představitost je inspirována přírodním děním a plynutím času. Rod jeho roku trvá.

Radim Kopáč / Tříkrát poezie: Koten, Kučera, Šindelka

(*Jiří Koten*: Aby dům. *Host, Brno 2005, 68 stran, náklad neuveden, cena 99 Kč.*

Vojtěch Kučera: A hudba? *Host, Brno 2005, 60 stran, náklad neuveden, cena 99 Kč.*

Marek Šindelka: Strychnin a jiné básně. *Paseka, Praha a Litomyšl 2005, 44 strany, náklad 300 výtisků, cena neuvedena.*)

Švihadlo slin

Jiří Koten, letos šestadvacetiletý básník a asistent na ústecké Pedagogické fakultě University J. E. Purkyně, žijící mezi Jabloncem nad Nisou a Ústím nad Labem, publikoval svoji první knížku před čtyřmi roky. Co čtenáře nepřiláhal pohledného svazčku *Přebohaté hodinky pradědečka Emila* (nakladatelství CKK sv. Vojtěcha) na juvenilních verších tehdy zaujalo nejvíc, byla nápaditá, mnohdy zcela osobitá obraznost podepřená schopností sebereflexe.

Lyricky groteskní potenciál některých textů, hravost a formální nezávaznost najdeme i v Kotenově druhotině – titulu *Aby dům*, komponovaném celku, složeném z ouvertury a tří částí a vydaném jako 74. svazek Edice poezie Host. Volný i vázaný verš, respektive autorská práce s nimi, s jejich rýmy a rytmem místy vyznívá jako parodie nebo polemika: podobně jako Norbertu Holubovi nebo Jaroslavu Kovandovi také Kotenovi se některé básně po formální stránce jakoby nedaří; naopak jiné prokazují ruku bezmála virtuosa.

Také Koten, podobně jako Vojtěch Kučera nebo Petr Hruška, abychom zůstali u tvůrců spojených s Hostem, je – a to zejména v prvním oddílu sbírky – básníkem na uzavřené ploše: jeho texty rámuje prostor domu, bytu, v němž tvůrce, ať už symbolicky či skutečně, listuje albem starých fotografií a vstupuje do příběhů postav, které jsou na nich zvětšeny; napojuje se na genia loci a na mytologie těch, jež místo oživovali kdysi před ním. V druhém oddílu Koten vstupuje do současnosti, tón jeho psaní se ze vzpomínkového, memoárového mění v milostný – plochou, na níž básník projektuje svoje touhy, je dívka Michaela. Finální oddíl je nejsilnější částí knihy: prostorem se tu stávají vlaková nádraží a přesné záhledy okamžiků, v nichž se vyckávání mění v pohyb a dočasné bytování v cestu, naplňují verše pozoruhodnými obrazy („v hubě skáče mu jazyk – přes švihadlo slin“, „tak sám: jako hůl vyjmutá z deštníku“ aj.).

Jiří Koten v knížce *Aby dům* sice trochu zvažněl, sáhl svými texty více do hloubky, dotkl se až „studené odpolední mlhy“, pocítil samotu, avšak mezi soudobými českými básníky stále patří k výjimkám, které svoji poezii dokáží rozvlnit subtilní komikou.

Vzdálená hudba

Pět let uplynulo od doby, kdy také druhý ze zakladatelů poetického magazínu Weles, **Vojtěch Kučera** (1975), vstoupil do literatury sbírkou

poezie. Na knížku Samomluvy, vydanou v nakladatelství Vetus Via, nyní autor navazuje titulem *A hudba?* – souborem básní bez názvu, textů z let 1999–2002, které mají jasné souřadnice: „Brno kam se podíváš“ a výpůjčku od Oldřicha Nového – „jen pro ten dnešní den“. Čili: V knížce najdeme deníkové záznamy svázané s místem a časem, s moravskou metropolí na přelomu století, jejími ulicemi a domy, zaplněnými tichými hovory, buď autorskými samomluvami, anebo úryvky z odposlechnutých řečí.

A hudba? tedy pokračuje v tradici městského civilismu Skupiny 42, obsahuje poezie coby kolářovské „očitě svědectví“: eviduje skutečnost, pozoruje postavy a věci kolem, častěji na ohraničené ploše než v otevřeném prostoru; tedy buď v bytě (pohyb větve za oknem, úklid v pokoji, zvonění budíku, blikotající obrazovka počítače aj.), anebo v hospodě. Ostatně motiv „lahváče“, který se vynořuje na několika místech Kučerovy sbírky, by v současné moravské poezii vůbec stál za podrobnější rozbor, ať se objevuje v poezii Hrbáčově, Slívově, anebo ve verších Petra Hrušky, k jehož tři roky staré knížce *Vždycky se ty dveře zavíraly* má Kučera jen pár kroků.

A hudba? je souborem tiché, cudné poezie, básnických textů, které jsou vážné a pokorné („děkuji za tyto chvíle“). Avšak autorské spoléhání na fakt, že všechny události v sobě mají potenciál nosného příběhu, že odkudkoliv mohou vést poetické stezky plné napětí a údivu, vábíci k cestě do dále, za velkými věcmi a důležitými zprávami, že stačí jen trpělivě vyčkávat a ono se něco stane, mnohdy selhává a Kučerovy básně rychle zplání, zbanálnějí. Titulní hudba tak zůstává příliš zakleta v hlavě svého mlčenlivého kompozitora; ke čtenářovu uchu doléhá jen velmi, velmi vzdáleně...

Tajné pláže

Pražské nakladatelství Paseka se vydávání současné české poezie věnuje sporadicky či spíše nevěnuje vůbec, vyjma příležitostných edic klasiků typu Jiřího Gruši či Pavla Šruta anebo antologie *Pegasovo poučení*, ohlížející se očima Petra A. Bílka za českým básnictvím mezi roky 1945 a 2000. Tím spíš je třeba ocenit odvahu k publikaci utlého debutu **Marka Šindelky**, narozeného v roce 1984 „v Poličce nedaleko Svojanova“, nyní studujícího v Praze na Universitě Karlově Fakultu humanitních studií: knížka *Strychnin a jiné básně* shrnuje sice pouhých šestnáct textů na ploše zhruba čtyř desítek stran, nicméně jde o zřejmý debut-příslib.

Podobně jako v poezii Miloše Doležala nebo Pavla Kolmačky je i v Šindelkově dějových, spontánně plynoucích textech určujícím prostorem venkov, otevřená krajina, která probouzí v člověku jednak úzkost, jednak údiv. V tomto prostoru a z všednodenních prožitků – neboť autor Strychninu a jiných básní je empirikem, básníkem zraku, hmatu anebo čichu –, ale také ze vzpomínek, vyrůstají dvojaké obrazy: na straně jedné ještě narychlo črtané rukou juvenilního tvůrce a napájené z tradiční motivické studnice debutantů (vztah k druhému, osamělost, bolest, smrt), na straně druhé však v celé řadě momentů podi-

vhodně osobité, přirozeně suverénní, schopné zasáhnout čtenáře a vtáhnout jej do autorského světa.

Šindelkovy lehce melancholické průzkumy tajemství, která uvízla mezi člověkem a krajinou, člověkem a zvířetem, člověkem a nocí nebo člověkem a tichem, se dějí v průsečíku doznívajících dětských fantazií („žili jsme na tajných plážích / ve starém domě“) a zjevující se obludy dospělosti. Některé verše mají evokační sílu příbuznou dílům raného německého expresionismu („ve vzduchu byly nemocné plíce“), jiné vyvolávají dojem skutečnosti jako nepřetržitého přeludného reje, v němž se čas i prostor rozpouštějí. Básníkovy „překrady“ inspirací, ale poezii ve Strychninu a jiných básních našťestí víc rozněčují, než utlumují. To je patrné zejména v závěrečné fantazijní skladbě-podobenství, která dala celku jméno – zpytování vztahu k mladšímu bratrovi, kterým prolíná touha po živlu moře, po němž se dá plavit, ale ve kterém lze také utonout, se postupně mění v drama skoro mytické.

MARIÁN HATALA / Lepšie úlohy Miroslava Holuba

Medzi najvýraznejšie postavy modernej českej poézie patrí **Miroslav Holub** (13. 9. 1923 – 14. 7. 1998). Vydavateľstvo CARPE DIEM, v ktorom vychádzajú Holubove *Spisy* v štyroch zväzkoch, nedávno predstavilo už tretí, nazvaný *Eseje a sloupky*.

Koho v literatúre neoslovujú hry na postmodernu, na druhý plán a programové intertextovanie, koho nudí lexika počítačov a módné krčce exhibicionizmu, kto uprednostňuje komplexnejší pohľad na život, svet a na literatúru a aj od poézie očakáva existenčný záber a ľudskú závažnosť, akiste si spomenie na Miroslava Holuba, básnika a imunológa.

Knižne debutoval v roku 1958 básnickou zbierkou *Denní služba*, koncom 50. rokov sa spolu s J. Šotolom a I. Klímom objavoval na stránkach literárneho časopisu pre mladých autorov Květen, ktorého základným ideovým a estetickým postulátom bola poézia všedného dňa. Holub sa však čoskoro stal „plevelem české literatury“, ako sa na jednom zo zjazdov ÚV KSČ vyjadril Alois Indra. Po okupácii v auguste '68 Holuba vylúčili zo Zväzu československých spisovateľov, z Akadémie vied, nesmel existovať ako básnik, ale „len“ ako vedecký pracovník – v Ústave klinického experimentálneho lekárstva. V tom čase v radoch skutočných milovníkov skutočnej poézie obiehala i jeho báseň Stručná úvaha o praskline. O tej, čo postihuje chrbtice a najčastejšie ju možno zahovoriť, o prasknutých ľudoch, ktorí sa vydávajú za monolity. Čitateľsky mimoriadne obľúbené boli však mnohé Holubove Stručné úvahy na rôzne témy (o mačkách rastúcich na stromoch, o presnosti, o mapách, o zabíjaní kaprov, o potope...).

Holub bol autorom veršov okamžitého účinku, priamočiarych, konkrétnych, hmatateľných, bez zbytočných formálnych okrás, a pritom metaforicky bohatých, originálne vypointovaných. Väčšinu z nich písal s vedomím, že ich bude verejne čítať, že práve prostredníctvom poé-

zie nadviaže rozhovor s publikom. Vždy ho zaujímala budúcnosť ľudskej komunikácie, a teda prítomnosť dialogickej básne. Preto sa usiloval byť čo najrozumiteľnejší: „Poezie je pro mě maximální poselství, dosažené minimem prostředků. Tím je velice aktuální... Lidé dnes nepotřebují velké eposy. Potřebují krátké drobné objevy. Ve vědě i v poezii.“

On svoje objavy oprel aj o poznanie, že poézia je vo všetkom. No nie len v básni Příběh Fausta nezabudol ironicky dodať, že „to je největší argument proti poezii“.

V istom čase aj toto bol jeden z argumentov proti nemu, proti takémuto typu poézie pripomínajúcej fotografie – momentky s civilnými rekvizitami, na ktoré ich autor vrstvi reflexívno-filozofické zložky textu. Dobová kritika mu okrem iného vyčítala opačné garde. Podľa nej sa básne mali „odohrať“ v smere od básnickej reči k mikropríbehom, a nie naopak. Je to ako sporiť sa o to, či človek, ktorý otvorí dvere, odniekiaľ vystupuje alebo niekam vstupuje. Zaiste jedno i druhé. Napokon hovorí o tom i Holubova báseň Jdi a otvři dvere z rovnomennej zbierky z roku 1961: „Jdi a otvři dvere. Třeba tam pes škrábe. Třeba je tam magické město. Nebo obraz obrazu. I kdyby tam bylo jen duté vanutí, i kdyby tam nic nebylo – alespoň průvan bude.“

Keď časť literárnej kritiky spochybňovala jeho takmer posadnutosť poetickým obrazom, ktorý pôsobil emocionálne aj napriek tomu, že autor zavše uplatnil verbálny register vedeckého jazyka, Holub usúdil, že je viac než mnohí jeho literárni kolegovia „viac závislý na konečných obrazoch a konečných myšlienkách“, že ho „na básni zajímá ten skok. To je její jádro, její hlavní myšlenka“.

Necelý rok po tom, čo zomrel, brnělavské divadlo poézie Regina hostovalo v USA s anglickou verziou inscenácie jeho poézie, nazvanou We'll Never Get Parts Like That Again, s hudbou Vladimíra Mertu. Pásmo, v ktorom účinkoval aj skvelý recitátor a nadšený propagátor Holubovho diela Miroslav Kovářik, malo veľký úspech. S tým sa však počítalo, keďže Holubova poézia je preložená do 39 jazykov a zdomácnela najmä v anglosaskom svete. Autor na adresu množstva prekladov svojej poézie skromne a sebaironicky poznamenal, že sa relatívne ľahko prekladá, lebo on sám je oveľa hľúpejší než iní českí básnici, a teda prekladatelia pochopia, čo má na mysli. Navyše nepíše básne pre to, aby si rozširoval vlastný duchovný obzor, ba ani pre peniaze. Možno sú tieto zdôvodnenia iba „voľným prekladom“ toho, čo Holub povedal pri inej príležitosti: „Podstatou umění je, že to moc neumíme.“

Miroslav Holub to však vedel. A svoje umelecké úlohy si často plnil s humorom. Napriek tomu, že „srdce bije od leknutí k leknutí“, ako napísal v básni Vesmír myši.

Rakousko chystá Velkou cenu pro východoevropskou literaturu

(Videň/Praha) Jako svébytný krok směrem k prohlubování evropské integrace chápou plánovanou Velkou cenu pro východoevropskou literaturu její rakouští inicitátoři. Cena má autorům z deseti zemí střední a východní Evropy usnadnit vstup do německojazyčného prostoru.

Bankovní skupina Bank Austria Creditanstalt, kulturní instituce KulturKontakt Austria a klagenfurtské nakladatelství Wieser chtějí touto cenou zároveň zprostředkovávat přehled o literární tvorbě středo- a východoevropského regionu a upozorňovat na její různorodost. Velká cena pro východoevropskou literaturu bude poprvé udělena na podzim příštího roku. Mezinárodní porota vedená prezidentem mezinárodního PEN-klubu Jiřím Grušou bude vybírat z autorů oceněných grémii jednotlivých zemí.

První cena je dotována sumou 7500 eur (asi 225 000 korun). Pojí se s ní zároveň dvojjazyčná publikace oceněného díla v řadě EditionZwei, která vychází v nakladatelství Wieser (v češtině a němčině tu již byly vydány básně Kateřiny Rudčenkové). Vydání díla v originálu a německém překladu se plánuje i pro druhé a třetí místo. Všech deset výherců „národního kola“ soutěže bude navíc představeno během autor-ských čtení. Cena by se měla udílet každé dva roky.

(com)

Další případné dotazy směřujte na:

Bank Austria Creditanstalt Group Public Relations

Katja Erlach, Tel. +43 1 5 05 05 DW 56839;

E-Mail: katja.erlach@ba-ca.com

Wieser Verlag

Lojze Wieser, Tel. +43 664 1802964

KulturKontakt Austria

Annemarie Türk, Tel. +43 1 523 87 65 DW 44

Eva Jelínková

COMPRESS Kontaktní kancelář města Vídně

Karmelitská 25, 118 00 Praha 1

Tel.: +420-257 533 636, +420-257 530 195

E-mail: compress.praha@ini.cz

...

HOST LETOS VYDAL a Martin Stöhr do Psího vína poslal *Návraty do Želár* - rozhovor, který vedla **Dora Kaprálová s Květou Legátovou**. Rychlé, stručné odpovědi na rychlé a stručné otázky. Týkající se života-běhu, války, víry, iluzí, ochrany zvířat etc. Dost nemoderní psaní, bude-me-li za moderní považovat především nasísání do ložnic či dření duše na dřevě. Ano, někde bych uvítal slovíčko nevim, pauzu a větší výstřih. Rozuměj, co se vskutku odehrává pod brilantními odpověďmi na nastavené otázky. A taky mně knížka připadá nejsilnější tam, kde vzpomínky prorůstají text a berou s sebou navrch i tu obyč trávku a prach minulé skutečnosti. Ale jinak přečteno jedním dechem - knížka by mohla v dobrém slova smyslu sloužit jako učebnice pro ty, kteří už ve třiceti nevědí, co s načatým životem. Zmiňovat věk tázané spisovatelky (K. L.) se nesluší, ačkoli zdá se, že jí samotné by to nevadilo. Ale před slovníkem jsme si všichni rovni, ať je nám 86 anebo zmíněných -cet.

-jk-

VYDAVATEL PSÍHO VÍNA DĚKUJE PETRU ŠTENGLŮVI za vzorné uspořádání pořadu Básníci Psího vína, jež se konalo dne 17. 11. 2005 ve Studiu Paměť v Soukenické ulici v Praze. Podrobně o této kulturní události již psal slovučný pražský obyděník Tvar, který uveřejnil nejen portraity jednotlivých „čteců“ poesie, ale dokonce i málem enfacní podobenky moravských škvarků, které autoři z Moravy Pražanům přivezli. Mám pocit, že tyto chutnaly i za všech okolností rebelnímu básníkovi Milanu Kozelkovi, jenž přišedši hnedle do localu hnedle nebohému vydavateli J. K. vynadal, koho že to ve své revui tiskne. Zřejmě se po požití oněch škvarků zklidnil, protože pt přítomné básnictvo pak vybídl, by recitovalo své texty i po přestávce, a na samotném nevydavatelci jeho vlastních textů se dokonce dožadoval veršů na pořadu od samotného vydavatele a básníka J. K. zazněvších (sic!). Jenž bude ale snad až do smrti raději vzpomínat na lahodné zvuky kritika Jana Štolby, jež jmenovaný vyluzoval tam tentokrát, v Paměti, na svůj saxík.